

Syddansk Universitet

Det Ny Merino

#42

Institut for Sprog og Kommunikation

Diskurser i ekstreme fællesskaber

- Om kasteskyts, knæskader og kødproduktion

Sasja Simone Krogh

Marts 2020

ISSN: 2445 – 6764

Copyright ©

Artiklen må bruges og genbruges under Creative Commons licens BY-NC-ND, hvilket betyder, at den må gengives og spredes elektronisk eller på anden måde, hvis det sker med klar kildeangivelse og/eller med link tilbage til den pågældende gengivelse.

Redaktion: Flemming Smedegaard, Katrine Slott Nielsen & Cecilie Greve Jensen

Præsentation af forfatteren



Sasja Simone Krogh

Stud.mag. International Virksomhedskommunikation, Syddansk
Universitet

Medlem af forskningsgruppen TRILO

Eliteprojekt 2019

Sasja Simone Krogh

DISKURSER I EKSTREME FÆLLESSKABER

- om *kasteskyts*, *knæskader* og *kødproduktion*



International Virksomhedskommunikation
Institut for Sprog og Kommunikation
Syddansk Universitet

ABSTRACT

Diskurser i ekstreme fællesskaber – om kasteskyts, knæskader og kødproduktion (2019)

Jeg har i denne artikel undersøgt ekstreme fællesskaber som fænomen, men med en ny og mere åben indgangsvinkel end den hidtidige forskning har beskæftiget sig med. Artiklen skaber ansatsen til en tværfaglig og multiperspektivisk behandling af fænomenet 'ekstreme fællesskaber', hvor der inddrages forskning af både radikalisme, ekstremisme og fundamentalisme, men hvor der også benyttes perspektiver fra bl.a. sociologien, biologien, psykologien og mest af alt fra kommunikations- og organisationsfagfeltet. Denne flerfacetterede behandling af emnet skaber et grundlag for bedre at *forstå* ekstreme fællesskaber, der for det øvrige samfund ofte er en mystisk og uforståelig størrelse, og som der derfor kan udvikles et konfliktfyldt forhold til.

Artiklen blev skabt med afsæt i en gennemgående og underliggende tese om, at kimen til det ekstreme ligger i alt. Ekstreme fællesskaber bliver ellers ofte forbundet med politik eller religion, men gennem denne artikel er det blevet påvist, at det ekstreme også kan tage sit afsæt i sport, ungdomsfællesskaber eller i madvaner. Artiklen er funderet på interviews med en dopinganvendende elitesportsudøver, en tidligere BZ'er og en vegansk aktivist, og de tre interviews blev behandlet med afsæt i Dakwar et al.'s situationelle diskursanalyse (2018).

Artiklen udmunder i en række parametre, der er i spil, når man beskæftiger sig med ekstreme fællesskaber - herunder gruppedynamik, sandhedssyn, risikovillighed, omverdensrelationer og motivation. Disse parametre er afgørende faktorer, når det øvrige samfund skal omgås og kommunikere med de ekstreme fællesskaber, som toner frem i vores samfund. Og dem er der flere af, end man lige regner med!

INTRODUKTION

I kølvandet på 9/11-angrebet fulgte global bevågenhed og bekymring omkring radikalisme, fundamentalisme og terror. Nogle år senere blussede bekymringen atter op i store dele af verden, da Islamisk Stat bl.a. begyndte at poste halshugningsvideoer. Dette satte et væsentligt præg på forskningen, og særligt inden for socialpsykologien har man efterfølgende beskæftiget sig med radikalisme og fundamentalisme i forsøget på at forklare og forebygge ekstreme (volds-)handlinger.

I ordbøgerne præsenteres radikalisme, ekstremisme og fundamentalisme som værende tre forskellige fænomener. Også i forskningen behandles de tre fænomener som særskilte temaer, hvorunder forskellige teorier og modeller er i spil. Meget af den eksisterende forskning har dog fokus på radikalisme med afsæt i islamisme. Måske skyldes dette fokus, at særligt grupper som Al-Qaeda og Islamisk Stat har udvist stor effektivitet i udspredelsen af deres budskab via ekstrem vold, der efterfølgende spredes af de vestlige og amerikanske medier og skaber folkelig frygt. Selvom det fokus og den frygt, der følger med, er naturlig, så skaber det en snæver indgangsvinkel til behandlingen af emnet, der risikerer at udelukke andre vigtige perspektiver.

Det er min ambition med denne forskningsartikel at definere et nyt forskningsfelt: ekstreme fællesskaber, hvor viden fra de allerede-eksisterende forskningsfelter kan samles, men under en ny paraply, hvor der er plads til et bredere perspektiv og en større mængde af fænomener. Incitamentet bag udviklingen af sådan en artikel er tesen, at kimen til det ekstreme ligger i alt. Forskningen må derfor ikke begrænses til kun at beskæftige sig med grupper, der tager deres afsæt i religion eller politik, men skal åbnes yderligere op og skabe plads til andre typer af ekstreme grupper.

Det er med udgangspunkt i ovenstående refleksioner, at jeg vil undersøge, *hvilke mekanismer ligger bag, når der hos medlemmer i et givent fællesskab opstår et behov for at handle ekstremt og/eller ultimativt for at opnå fællesskabets mål, og de øvrige fællesskabsmedlemmer reagerer ved at trække sig.*

FORANKRING OG RELEVANS: HVORFOR INTERNATIONAL VIRKSOMHEDSKOMMUNIKATION?

At skrive denne artikel med et virksomhedskommunikationsfagligt afsæt kan måske virke som et spøjst eller ulogisk valg, eftersom langt den største del af forskningen, der findes om ekstremisme, er forankret i socialpsykologien.

Først og fremmest mener jeg, at en lang række ekstreme fællesskaber falder inden for de rammer, som er kendetegnende for organisationer:

Organisationer adskiller sig fra andre typer af fællesskaber som "(...) et socialt system, som er bevidst konstrueret med det formål at løse særlige opgaver og realisere bestemte mål" (Jacobsen et al 2008: 13), og som en "(...) interaction as responsive processes of direct communicating and relating between human bodies" (Stacey 2011: 28). Til forskel fra eksempelvis virksomheder, har organisationerne ikke et hovedformål centreret omkring økonomi (Skriver et al 2012: 19), men et hovedformål centreret omkring et fælles udgangspunkt, en sag eller en målsætning (Krogh 2015: 12).

Derudover er fagfeltet ikke begrænsende i forhold til organisationstyper: vi studerer kultur i alle former for organisationer. Nu også de ekstreme.

Ekstreme fællesskaber og organisationer skaber en lang række udfordringer på et samfundsmæssigt plan, og jeg vil argumentere for, at den rigtige ledelse og de rigtige kommunikationstiltag er vigtige brikker, hvis vi skal kunne løse disse udfordringer. Det kræver imidlertid, at vi bliver klogere på og bedre forstår disse grupperinger, så vi som samfund bedre kan tackle dem, når der opstår et sammenstød. Denne artikel har til formål at tydeliggøre, hvor og hvornår, der kan gøres en indsats for at afhjælpe disse sammenstød mellem ekstreme grupper og det omgivende samfund.

Jeg har udvalgt tre cases på baggrund af deres indbyrdes forskelligheder i udgangspunkt, ramme og adfærd, og fordi de falder uden for det, man i traditionel forstand ville kategorisere som 'ekstremt'. De er dog sammenlignelige i kraft af, at de som udgangspunkt ikke har været ekstreme, men er blevet ekstreme over tid og gennem udvikling, hvorfor der stadig er fundament for at behandle de tre cases med afsæt i samme fremgangsmåde.

TEORI OM EKSTREMISME, RADIKALISME OG FUNDAMENTALISME

Inden for organisations- og kommunikationsforskning er ekstremisme tidligere blevet behandlet i mit eget bachelorprojekt "Ekstreme fællesskaber og distancen fra det øvrige samfund – om ponyer, pot og pengeproblemer" (Krogh 2015) og af Ib Sørensen i ph.d.-afhandlingen "Leg med ilden,

Pentekostale trosfællesskaber og problematiske omverdensrelationer” (2010). Derudover er forskningsfeltet relativt udforsket inden for fagområdet.

Inden for andre fagfelter, herunder særligt psykologi og samfundsvidenskab, findes der flere eksempler på forskning, der beskæftiger sig med radikalisme (se eks. Borum, 2012; McCauley & Moskalenko, 2008), fundamentalisme (se eks. Strozier et al 2010; Antoun, 2010; Savage, 2012; Altemeyer & Hunsberger, 2004), og ekstremisme (se eks. Sunstein, 2010; Borum, 2012; Savage, 2012). Denne artikel trækker på tidligere forskning inden for alle tre felter, dog med øje for, at der er en betydningsmæssig variation mellem disse begreber.

I den nyere forskning inden for radikalisme og fundamentalisme er der enighed om, at forklaringen på individer, der ender med at ty til ekstreme (volds-)handlinger i en given bevægelses navn, ikke kan findes i en generalisering af disse individers personligheder, hvor de stemples som afvigende eller mentalt syge (Savage 2012: 135; Borum 2012:14). Ligeledes påpeges det, at ikke alle med radikale eller fundamentalistiske holdninger ender med at foretage ekstreme handlinger (Borum 2012: 8; Autoun 2008: 165), og der kan dermed ikke sættes direkte lighedstegn mellem radikalisme og ekstremisme eller fundamentalisme og ekstremisme.

KROGH (2015)

I mit arbejde undersøgte jeg ekstreme fællesskaber som en organisationstype og analyserer fire forskellige ekstreme fællesskaber og disses sammenfald og forskelligheder i organisationsstruktur og kommunikationsmønstre.

I projektet kunne jeg konkludere, at der er sammenfald mellem de fire cases' organisatoriske træk og mellem de diskurser og mekanismer, som aktørerne i forskellig grad oplever i den periode, hvor de opsøger et fællesskab og slutteligt bliver fuldbyrdede medlemmer. Den første rigtige kontakt med de ekstreme fællesskaber funderes i nysgerrighed over for et fællesskab, som aktørerne kender overfladisk fra tidligere episoder i deres liv og et behov for et nyt og spændende element i deres hverdag. Kontakten uddybes gennem yderligere inddragelse, idet disse fællesskaber tilbyder både fællesskabsfølelse og selvrealisering. Herefter opstår der en række fastholdelsesinitiativer i de forskellige miljøer, og aktørerne oplever en løbende intensivering i deres medlemskab (Krogh 2015: 42).

Projektets udgangspunkt var ”traditionelle” ekstreme fællesskaber, såsom Hells Angels, Scientology og Islamisk Stat. Dog havde projektets fjerde case ”Adam og Amfetaminen” elementer af det, der senere skulle blive til den underliggende tese, der gør sig gældende for denne artikel. For modsat de øvrige cases, så var fællesskabet som ”Adam” befandt sig i, ikke en gruppe med et religiøst eller politisk udgangspunkt. Derimod samledes fællesskabet om hverdagsdiskussioner og almindeligt venskab, der senere udviklede sig til at være centreret om et fælles stofmisbrug, der langsomt eskalerede, og hvor individerne senere begyndte at betragte dem selv som forsøgsobjekter, som systematisk skulle teste nye stoffer, virkningen af dem og konsekvenserne af nye blandingsforhold (Krogh 2015). Casen demonstrerede, at ikke alle ekstremiteter tager deres udgangspunkt i en eksisterende religion eller politisk ideologi, men at de kan udvikles i helt almindelige fællesskaber.

SØRENSEN (2010)

Sørensen (2010) undersøger pentekostale trosfællesskaber gennem casestudier og har fokus på disses problematiske eller ikke-problematiske omverdensrelationer. Casestudierne udgøres af tre faglige fortællinger om tre forskellige trosfællesskaber: Faderhuset, Evangelist og Bykirken (Sørensen 2010: 15). Et pentekostalt trosfællesskab øger risikoen, jf. Sørensen, for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis de deler et eller flere fællestræk ift. deres syn på bestemte symboler, herunder Gud, synd, kirke, mission og vækst, med en eller flere af de cases Sørensen præsenterer i sit arbejde (Ibid.: 91).

Hos Sørensen konkluderes det desuden, at der for trosfællesskabet i udviklingen af dette meningsnetværk opstår en mulighed for, at fællesskabet kan forstå sig selv som en modsætning, og dermed et alternativ, til omverdenen. Modsat er der også den mulighed, at fællesskabet i stedet udvikler et selv-billede, hvor de forstår sig selv som værende et kritisk supplement til omverdenen. Disse to udfald står som modpoler på et kontinuum, som Sørensen udvider med supplerende op- og nedadgående kontinua, hvor trosfællesskabet kan bevæge sig i den ene retning, og dermed politisere sin mission og øge risikoen for konflikt med øvrige samfundsdeltagere, eller bevæge sig i den anden retning og ikke politisere missionen, hvor det modsatte gør sig gældende.

Sørensen præsenterer også fire forskellige metaforer eller hovedpositioner, *Kaserne-positionen*, *Refugium-positionen*, *NGO-positionen* og *Klinik-positionen* (Ibid.: 248). Et trosfællesskab kan indtage en af disse positioner. *Kaserne-positionen* kan indtages af trosfællesskaber, der retter sig mod

omverdenen i forsøget på at etablere erstattende revolutionære alternativer til den eksisterende tilstand. *Refugium-positionen* kan indtages af trosfællesskaber, der ikke ønsker at ændre noget i omverdenen, men vil sikre medlemmernes åndelige frelse og derfor etablere et alternativt samfund i samfundet. *NGO-positionen* kan indtages af trosfællesskaber, der accepterer staten og dens konventioner, men aktivt supplerer andre samfundsdeltageres synspunkter og indsatser (Ibid.). Trosfællesskaber, der derimod skaber supplerende og åbne tilbud til interesserede gennem adressering af individets problemer og behov, kan indtage *Klinik-positionen*.

ØVRIG FORSKNING

Artiklen trækker desuden på McCauley og Moskalenkos (2008) arbejde med mekanismer, som gør sig gældende ved politisk radikaliserings baseret på en socialpsykologisk analyse, nærmere *Group Polarization, The Multiplier, Outbidding, Condensation* og *Fissioning*; Savages (2008) fire lektioner i arbejdet med fundamentalisme; og sidst Altemeyer og Hunsbergers (1992) skala over religiøs fundamentalisme, som kan teste et individs involvering ift. en given religiøs bevægelse

DEFINITIONER AF RADIKALISME, FUNDAMENTALISME OG EKSTREME FÆLLESSKABER

Forskningen taler ikke med én stemme, hvilket er særligt tydeligt i de mange forsøg på at definere henholdsvis fundamentalisme, radikalisme og ekstremisme. Næsten hver eneste forsker, der beskæftiger sig med et af disse emner, introducerer sin egen definition af begrebet, og selvom der findes betydningsmæssige overlap, så adskiller de sig alligevel fra hinanden.

Eksempelvis beskrives fundamentalisme hos Strozier et al. som et mindset komponeret af en række forskellige (overlappende) karakteristika, bl.a. dualistisk tænkning (Strozier et al. 2010: 11), og hos Antoun som en både kognitiv og følelsesmæssig orientering mod den moderne verden med fokus på protest, forandring og tematikker som renhed og autenticitet (Antoun 2008: 2). Hunsberger og Altemeyer (2004) beskriver fundamentalisme som troen på en religiøs lære og sandhed, der modarbejdes af onde kræfter, som skal bekæmpes, og troen på at deres sandhed også i dag bør dyrkes efter fortidens uforanderlige, fundamentale praksisser, og at de, som følger disse, har et specielt forhold til guddommen (Altemeyer og Hunsberger 2004: 50).

Sørensen afviger fra den øvrige forskning ved at tage et mere specifikt afsæt i pentekostale trosfællesskaber frem for en vifte af forskellige fællesskabstyper, som jeg selv præsenterer i mit projekt fra

2015. Begrebet trosfællesskab defineres hos Sørensen ved at være “(...) et antal individer, der interagerer tæt, er psykologisk opmærksomme på hinanden og betragter sig selv som en gruppe” (Sørensen 2010: 47), hvori “(...) en dominerende og autoritativ metafortælling med mytisk forklaringskraft bringes til at forklare altings dybeste sammenhænge” (Ibid.: 48).

Præcis hvor stor uenighed der er, når begrebet radikalisme skal defineres, fremhæves af Randy Borum. I artiklen “Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research”, introducerer Borum forskellige definitioner af radikalisme bl.a. fra danske PET, det britiske indenrigsministerium og den hollandske sikkerhedsservice (Borum 2011: 44). Jeg vil her ikke gengive alle de definitioner, som Borum præsenterer i sit arbejde, men i stedet henstille til Borums egen definition, hvor radikalisme anvendes som en betegnelse for den proces, der gør sig gældende, når der udvikles ekstreme ideologier og overbevisninger (Borum 2011: 9). Som det fremgår af denne definition og titlen på Borums arbejde, betragter han ekstremisme som et muligt slutpunkt af en radikaliseringsproces.

Modsat Borum betragter jeg ikke ekstremisme som et muligt slutprodukt af radikalisme, men som sit eget fænomen, hvilket lægger sig i naturlig forlængelse af, at artiklen, modsat den øvrige forskning, kendetegnes ved det underliggende tankesæt, at kimen til det ekstreme ligger i alt.

I mit eget tidligere arbejde (Krogh 2015) er ekstreme fællesskaber defineret som afgrænsede grupper, der danner internt sammenhold og gør det øvrige og resterende samfund til et fjendebillede (Krogh 2015: 10). Ekstreme fællesskaber optræder i denne artikel i stedet som numerisk set små grupper der skiller sig ud fra en større gruppe, og hvor der i den store gruppe er enighed om, at den lille gruppe handler ekstremt eller dyrker ekstreme holdninger, mens den lille gruppe mener, at de andre tager fejl.

ARTIKLENS METODISKE OG TEORETISKE GRUNDLAG

DEN SITUATIONELLE DIALEKTISKE SKOLE

Den situationelle dialektiske skole er forankret i et ønske om at supplere den eksisterende teori med et nyt alternativ (Dakwar et al. 2015: 4; Dakwar et al. 2017: 3; Dakwar et al. 2018: 2), der tager et situationelt og dialektisk afsæt. Situationelt, fordi valg, hvad enten de skal træffes inden for ledelse, videnskabsteori eller analyse, ikke bør være statiske, men afhængige af situationen (Dakwar et al. 2015: 48; Dakwar et al. 2017: 3; Dakwar et al. 2018: 4) Dialektiske, fordi fænomener eksisterer i kraft af deres modsætninger og dermed udgør kontinua, som fordrer et både-og-syn frem for et enten-eller-syn (Dakwar et al. 2015: 5; Dakwar et al. 2017: 3).

Disse betragtninger udgør fundamentet for udviklingen af skolens forskellige retninger, herunder Situationel Dialektisk Ledelsesteori (SDL) fra 2015, Situationel Dialektisk Videnskabsteori (SDV) fra 2017 og ikke mindst Situationel Dialektisk Diskursanalyse (SDD) fra 2018. Skolen indledtes med udviklingen af Situationel Dialektisk Ledelsesteori (2015), og Dakwar et al., der alle tre havde et fælles udgangspunkt i forskningsgruppen TRILO (Team Research i Innovation, Ledelse og Organisation) på Syddansk Universitet (Dakwar et al. 2015: 3), blev dermed skolens grundlæggere. SD-skolen er dermed en relativt ny retning, som stadig suppleres med nye bidrag - også i indeværende år udvides skolen, denne gang i form af Mia Lyhne Nielsens situationelle dialektiske forandringsteori (2019).

I artiklen “Ni antagelser om Situationel Dialektisk Videnskabsteori” argumenteres der for, at der på interdisciplinære uddannelser, såsom International Virksomhedskommunikation, hvorved artiklens forfattere har deres tilknytning, kan opstå vanskeligheder ved at tilskrive sig én videnskabsteoretisk retning, og dermed udelukke andre videnskabsteoretiske perspektiver, idet de uundgåelige fravalg, som sker i kraft af et tilvalg, ikke fordrer tværfagligheden (Dakwar et al. 2017: 3). Dakwar et al. (2017) præsenterer derfor deres nye videnskabsteoretiske tilgang som et forsøg på at imødekomme denne problemstilling.

Grundprincipperne i SDV præsenteres hos Dakwar et al. (2017) gennem ni forskellige antagelser, men selvom Dakwar et al. oplister disse, understreges det samtidigt, at det ikke er antallet af antagelser eller de overlap, der opstår mellem dem, som har afgørende betydning (Ibid: 4). Det afgørende ved SDV er derimod det allestedsnærværende situationelle og dialektiske perspektiv, der kan betragtes som værende SDV's ontologi og epistemologi (Ibid). Specifikt i SDV kommer det til udtryk

gennem de situationelt betingede valg, som skal tages i forbindelse med den enkelte antagelse, samt de dialektiske modsætninger, som udgør den enkelte antagelse, hvorfor de videnskabssteoretiske valg opstilles som valg på dialektiske kontinua (Ibid).

SDV's niende antagelse præsenterer og uddyber SDV's multiperspektiviske og metaforiske vinkling, og Dakwar et al. fremhæver gennem Morgan (2006), at det ikke er muligt at finde en teoretisk og metodisk universalløsning (Ibid.: 4; Morgan 2006: 5). Alle teorier og metoder har deres egne svagheder og blinde vinkler, hvormed "(...) enhver måde at betragte et fænomen på som værende en måde ikke at betragte det på" (Ibid.). Af samme årsag argumenteres der for, at det er nødvendigt at undersøge fænomener ud fra forskellige vinkler, der kan supplere hinanden (Ibid.: 35) og opveje hinandens svagheder.

Den multiperspektiviske indgangsvinkel gennemstrømmer hele denne artikel, hvor der trækkes på forskellige fagfelter, teorier og indgangsvinkler, der i samspil supplerer, såvel som udfordrer, hinanden. Hvordan og hvad det har af betydning for mit arbejde, vil løbende blive fremhævet i artiklen. Jeg vil dermed ikke isolere videnskabsteorien til et enkelt afsnit, men undervejs fremhæve de forskellige antagelser, hvor de har haft størst påvirkning og indflydelse.

SITUATIONEL DIALEKTISK DISKURSANALYSE (SDD)

I artiklen "Muligheders umuligheder og umuligheders muligheder i Situationel Dialektisk Diskursanalyse" præsenterer Dakwar et al. (2018) deres bud på situationel dialektisk diskursanalyse, og som det er kendetegnende for den situationelle dialektiske skole, så er en grundlæggende antagelse i SDD, at valget af analyseredskaber bør være situations- og formålsbestemt (Dakwar et al. 2018: 1).

Når jeg har valgt at benytte mig af SDD, så er det bl.a. med udgangspunkt i tankerne bag artiklens videnskabsteori, hvor den multiperspektiviske tilgang giver mig mulighed for at inddrage relevante fagfelter og teorier. I forlængelse heraf giver SDD mig mulighed for også at benytte mig af en bred vifte af analyseværktøjer og udvælge dem, som bedst udfolder mit datamateriale.

ARTIKLENS DATA

DET SEMISTRUKTUREREDE INTERVIEW

Artiklen har til sigte at undersøge ekstreme fællesskaber, men adgangen til disse fællesskaber etableres gennem interviews med individer, der har tilknytning til hver deres ekstreme fællesskab. Det er dermed i forlængelse af individernes erfaringer (Brinkmann og Tanggaard 2015: 13) og “(...) oplevelser af forskellige fænomener i deres livsverden” (Ibid: 31), at jeg vil opnå viden om fænomenet ‘ekstreme fællesskaber’.

Et væsentligt aspekt ved mit forskningsarbejde består dermed i at etablere en relation til individer, som kan repræsentere forskellige fællesskaber. Jeg behandler i denne artikel tre forskellige fællesskaber i tre forskellige cases (I) Den danske BZ-bevægelse, (II) Usportslig sport og (III) Vegansk aktivisme. Adgangen til de tre fællesskaber er etableret gennem individer, der her optræder anonymt. Der er foretaget 1-2 interviews med hver repræsentant af ca. en times varighed.

Disse interviews er gennemført med en forventning om, at den mest umiddelbare og frie fortælling kunne fremskaffes, hvis jeg selv optrådte som en relativt passiv dialogpartner, der ikke udtrykker holdninger eller fordømmelse. Jeg har dermed forsøgt at etablere en interviewsituation, hvor interviewpersonerne behandles som ligeværdige kommunikationspartnere (Kvale & Brinkmann 2015: 300). Netop denne interviewform kan være vanskelig at praktisere jf. Kvale og Brinkmann (2015), der understreger, at magtforholdet mellem interviewer og den interviewede altid vil være til stede i et forskningsinterview (Ibid.: 55-56).

Selvom jeg har efterstræbt en fri dialog og ligestilling mellem parterne i mine interviews, så vedgår jeg, at interviews kan anskues ”(...) som en social episode i sig selv, hvor erfaringen konstrueres i interaktionen” (Brinkmann & Tanggaard 2015: 31), hvorfor fuldstændig neutralitet og autenticitet ikke kan garanteres. Et forsøg på at øge autenticiteten i mine interviews har været at benytte et ordvalg, der lægger sig op ad interviewpersonens, så interviewet ikke farves unødigt af mit eget begrebsapparat. Mit eget ordvalg varierer derfor fra interview til interview, hvor jeg eksempelvis gør brug af termer som “hardcore veganer”, der introduceres af mine interviewpersoner.

Som udgangspunkt vil forbundne sagsforhold gensidigt påvirke hinanden, jf. SDV’s 3. antagelse, og eftersom hele denne artikel hviler på at søge forklaring gennem personlige narrativer, så er det

umiddelbart umuligt at vurdere, hvor mange og hvilke sagsforhold, der gør sig gældende hos de interviewede og deres udviklinger. Som udgangspunkt må det konkluderes, at jeg på forhånd ikke kan udelukke nogle sagsforhold baseret på irrelevans, for i jagten på at forstå et så komplekst fænomen som ekstremitet, så må alle sagsforhold være relevante. Der opstår dog en naturlig begrænsning af artiklen i form af en tids- og omfangsmæssig ramme, hvorfor jeg vil være nødsaget til at prioritere visse sagsforhold over andre i behandlingen af disse narrativer.

Jeg stiller mig derfor i en position, hvor jeg anerkender, at tingene hænger sammen, når jeg adskiller dem. At forsøge at forstå mønsteret i forhold til årsag-virkning er komplekst, men jeg vil i denne forskningsartikel lade interviewpersonerne fortælle deres egen historie og dermed fremskaffe den mest upolerede og ærlige historie fra aktøren, og dermed dennes egen bevidste eller ubevidste vurdering af, hvilke sagsforhold der gør sig gældende, i hendes ageren i det respektive miljø.

INTRODUKTION TIL CASES

Indeværende artikel tager udgangspunkt i tre forskellige cases, baseret på interviews med tre forskellige repræsentanter fra hver deres fællesskab: Emma fra den danske BZ-bevægelse, Hannah, der er elitesportsudøver og Mette, der er vegansk aktivist. Det bliver dermed på deres præmisser og gennem deres erfaringer, at jeg får adgang til de pågældende fællesskaber. Alle tre interviewpersoner har ønsket at være anonyme, og alle navne er derfor opdigtede. Detaljer, der kan føres tilbage til interviewpersonerne, er slørede, hvorfor det eksempelvis ikke fremgår af case II, hvilken sportsgren, som Hannah dyrker. Ved at sidestille erfaringer med teori, jf. SDV-antagelsen *teori og praksis fordrer hinanden*, indtager jeg en position, hvor jeg accepterer alle involveredes virkeligheder og reflekterer over deres følelser, handlinger og konsekvenser, uanset om de forekommer rationelle, irrationelle, utrolige eller absurde (Dakwar et al. 2017: 6). Jeg indtager derfor ikke en position, hvor jeg forsøger at detektere, hvad der er sandt eller falsk i mine interviews, men accepterer dem som et indblik i deres livsverden.

INTRODUKTION TIL CASE 1: DEN DANSKE BZ-BEVÆGELSE

Emma er i dag gift og lever en almindelige tilværelse, men tilbage i 80'erne var Emma et aktivt medlem af den danske BZ-bevægelse, der blev kendt for voldsomme sammenstød med politiet og ikoniske aktioner, hvor de blandt andet gravede en underjordisk tunnel ud af en bygning, før politiet nåede at storme den. Emma var med fra starten, hvor bevægelsen var

kendt som Initivgruppen og endnu ikke havde etableret en problematisk relation til politiet. Emma har derfor været vidne til den udvikling, der skete i bevægelsen fra dens første spæde skridt, til den blev synonym med voldelig aktivisme i manges bevidsthed. Emma har i sin BZ-tid selv udøvet vold mod politibetjente, og hun har mærket deres tilsvarende hårde metoder på egen krop. Emma trådte selv ud af bevægelsen, og har ikke kontakt med de andre forhenværende BZ'ere.

INTRODUKTION TIL CASE II: USPORTSLIG SPORT

Hannah er aktiv elitesportsudøver i en holdsport, som hun har dyrket siden barnsben. Hannah lever derfor efter den livsstil, der kan forventes, når man befinder sig på så højt plan. Hun træner flere gange om ugen, både med og uden holdet, hun spiser efter madplan, og hun drikker ikke alkohol eller indtager andre euforiserende stoffer. Men Hannahs og holdets træner har nemlig introduceret dem for (ulovlige) præstationsfremmende midler, som holdets spillere indtager systematisk, og Hannah er ingen undtagelse. Hun har ikke tidligere benyttet sig af doping, men hun befinder sig nu i et massivt forbrug, som påvirker hendes privatliv på mange forskellige områder.

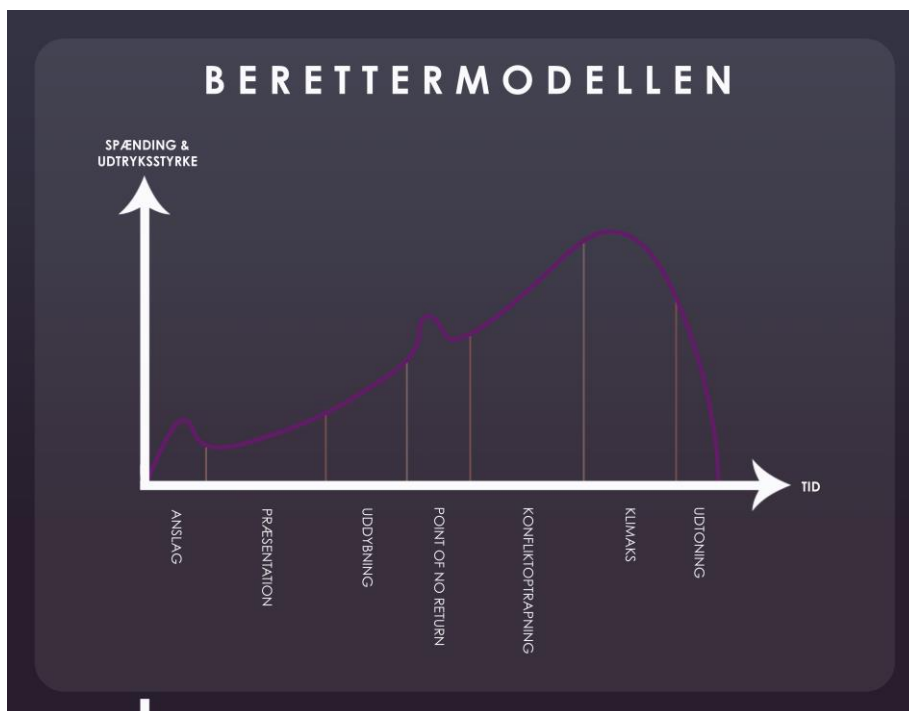
INTRODUKTION TIL CASE III: VEGANSK AKTIVISME

Mette er veganer og har været det i nogle år. Mette opsøgte selv en række veganske grupper på Facebook for hjælp og inspiration, og blev hurtigt involveret i vegansk aktivisme gennem forskellige fællesskaber. Mette udøver både lovlige og ulovlige aktiviteter, herunder chikane, ulovlig indtrængning og hærværk. Mette udfører ikke disse handlinger alene, men sammen med et mindretal af det veganske fællesskab, som hun har fundet på nettet. De mødes regelmæssigt og laver helt almindelige aktiviteter, men de planlægger og udfører også aktioner, der har til formål bl.a. at sprede budskabet og nedbryde kødindustrien. Mette oplever også konsekvenser af sine handlinger, og hun har mistet en stor del af sit forhenværende netværk, og hun er blevet sigtet af et offer for en af hendes hærværksaktioner.

ANALYSE

ET NARRATOLOGISK AFSÆT

Dakwar et al. argumenterer med udgangspunkt i Johansen (2010) for, at arbejdet med narrativer kan være givende og have en meningskabende funktion, eftersom mennesker i deres natur er historiefortællere (Dakwar et al. 2018: 37). Berettermodellen beskriver, hvornår i et narrativ, information om karaktererne, deres forhold, motiver og handlinger er relevante at inddrage for at opbygge spænding, og hvad der nødvendigvis at fortælle, for at historien udvikles (Larsen 2012: 108).



Med sin overbliksskabende funktion bliver handlingsforløbene i de respektive cases gennem modellen opstillet i forskellige faser, der kan tydeliggøre udviklingsprocessen fra ikke-ekstrem til ekstrem. Hverken Hannah, Mette eller Emma starter deres narrativer som ekstreme individer, men bevæger sig i den retning over tid og gennem forskellige handlingsforløb. Selvom deres narrativer indeholder hver deres nuancer og forskelle, så er der dramaturgisk et overordnet billede, som kan påvises ved hjælp af forskellige værktøjer inden for narratologien, herunder berettermodellen.

Alle tre fortællinger indledes med et anslag, hvor individernes handlings- og udviklingsforløb igangsættes. Anslaget indsluser modtageren i narrativet og præsenterer hovedtemaet, der antyder, hvilke

værdier, der er i spil (Larsen 2012: 110). Emma stifter bekendtskab med Initivgruppen, Hannah får en ny træner, og Mette bliver opmærksom på, at vegansk kost kan afhjælpe en gene, hun lider af. Disse anslag repræsenterer ikke bare indgangsvinklerne til disse narrativer, men en motivationsfaktor for de tre kvinder, som bliver drivkraften i deres fortællinger: Emma ønsker social kontakt med andre unge og ligesindede, Hannah motiveres af konkurrence, og Mette har et ønske om at slippe af med sin akne og opnå større selvværd.

FRA FORFÆNGELIG TIL IDEOLOGISK?

Som en del af Mettes narrativ bliver hun introduceret til et tema i berettermodellens næste fase - præsentationsfasen. Her åbner hendes medlemskab af gruppen på Facebook op for tanker om dyrevelfærd: “Jeg anede f.eks. ikke, hvor slemt kødproduktion var for miljøet, før jeg begyndte at læse og diskutere med i Facebookgrupperne”. Et interessant aspekt ved Mettes narrativ og netop denne iagttagelse er, at Mette som udgangspunkt søger en løsning på et hudproblem. Men i takt med, at hun udskifter sine kostvaner, oplever hun et større fysisk og psykisk velvære, hvilket bliver en ny drivkraft:

“Jamen for det første fik jeg meget bedre samvittighedsfølelse. (...) Men da jeg skiftede kødet ud, så begyndte jeg jo automatisk at spise flere bønner og grøntsager, og alene farverne gjorde mig helt glad i låget. Min krop følte sig meget bedre, og jeg nød min mad mere (...)”.

Men Mette oplever også en stigende bekymring for den danske dyrevelfærd, da hun præsenteres for informationer om bl.a. kødproduktion gennem gruppen, og i uddybningsfasen begynder hun at dele sin nyerhvervede viden:

“Jeg kan huske, at jeg sad en sommer på mine forældres terrasse med min farmor, og så fortæller jeg hende, at jeg er stoppet med at drikke komælk. (...) Og jeg fortæller hende, at de i Asien aldrig drikker komælk og forekomsten af kræft i Asien er meget mindre, fordi de ikke får farlige hormoner i deres mælk. Men hun fattede det slet ikke”.

I Mettes uddybende fase begynder hun dermed at lade spredningen af det veganske budskab være en væsentlig faktor i kontakten med sine nye og gamle relationer.

Det kan diskuteres, om denne udvikling er et udtryk for, at Mettes mål simpelthen udskiftes undervejs. Første mål ville i så fald være at kurere sin akne, hvorefter hun får et nyt mål om at ville forbedre dyrevelfærden i Danmark. Jeg vil dog argumentere for, at målet har været det samme i hele forløbet. Eftersom Mette fortæller, at aknen ikke forsvinder, og hun alligevel oplever stor tilfredshed ved de andre gevinster, herunder glæden ved at gøre noget godt for dyr og miljø, som overskygger hudproblematikken, vurderer jeg, at målet gennem de hidtidige faser ikke har været uproblematisk hud, men noget mere dybtliggende. Et centralt tema for Mette er det at føle velvære og samvittighedsfølelse, hvilket er et udtryk for Mettes egentlige mål: at få det godt med sig selv og opnå selvværd.

DELKONKLUSION: MOTIVATION

Gennem Emma og Hannahs eksempler tydeliggøres det allerede nu, at motivationen bag at opsøge et givent fællesskab kan tage mange udformninger, herunder ønsket om sejr, et behov for fællesskab og tilmed håbet om forbedret hud. At individer udelukkende opsøger ekstreme fællesskaber baseret på religiøse eller ideologiske faktorer, som tidligere har været den grundlæggende opfattelse, modbevises af disse eksempler.

Også Borum (2011) peger på, at individer, der opsøger grupper som Islamisk Stat, kan have en mere umiddelbar motivation: "Others may be on a quest for excitement or - more practically - a way to get food, shelter, and meet their basic needs for survival" (Borum 2012: 21). Når disse individer tilfældigvis vælger at opsøge Islamisk Stat i stedet for de muligheder, som regeringen stiller til rådighed, så er det ganske enkelt, fordi Islamisk Stat tilbyder indbyggerne bedre forhold hurtigere:

"Indbyggerne i de enklaver som kalifatet kontrollerer, bekræfter, at ankomsten af IS-krigere faldt sammen med forbedringerne af forholdene i deres landsbyer. IS-krigerne udbedrede huller i vejene, organiserede suppekøkkener for dem, der havde mistet deres hjem, og sikrede elektricitet døgnet rundt" (Napoleoni 2015: 17).

Hermed udvides feltet over mulige motivationsfaktorer med ønsket om at få dækket de nederste niveauer og dermed basale menneskelige behov i Maslows (1943) behovspyramide.

MÅLET KOMMER INDENFOR RÆKKEVIDDE

- om præsentation og hjælperollen

Med subjekt og mål etableret i de tre narrativers anslag vil der, jf. aktantmodellen, derudover også optræde en hjælper. Hvem, der indtræder i hjælperollen, kan detekteres i berettermodellens præsentationsfase, der opstiller det “set-up”, som fortællingen skal udspilles i (Larsen 2012: 133). Hjælperollen indtages i de tre fortællinger efter to forskellige mønstre. Det første mønster repræsenteres i Hannahs fortælling, hvor hun for første gang møder sin træner:

“Jeg kan huske, at mit førstehåndsindtryk var, at han var virkelig rolig. Mange gange ser man jo i miljøet, hvordan de der trænere råber og skriger. Men det gør han slet ikke.. tværtimod. Hvis der sker noget på banen, som han ikke er tilfreds med, så stopper han træningen, og så taler han MED os og ikke TIL os. Om problemet altså”.

Træneren har en naturlig hjælpende funktion qua sit job, hvor han skal træne holdet og dermed øge deres vinderchancer, og Hannah beskriver ham som kompetent og kvalificeret: “Han (red. træneren) er pissedygtig, og han ved hvad der skal til. Han træner os jo ikke kun, han motiverer og coacher os også”. Gennem dette udsagn eksemplificeres det, hvordan Hannah betragter ham som mere end en træner. Hun betragter ham som en coach, der kan hjælpe hende og holdet tættere på målet, end andre trænere har kunnet. Træneren tillægges en større betydning af Hannah end holdet og dets øvrige medlemmer: “Holdet ville ikke have en chance, hvis ikke det var fordi, at vi havde en træner som turde presse os”. Træneren i Hannahs fortælling indtager dermed aktantmodellens hjælper-funktion - ikke kun i kraft af sin stilling og titel, men også i kraft af sin betydning for Hannah og holdet.

Modsat ses det i både Emma og Mettes fortællinger, hvordan hjælperollen også kan indtages af grupper, og de repræsenterer dermed den anden type af hjælperollemønstre. Modsat Hannah, peges der i deres narrativer ikke på en enkelt person, som har en hjælpende rolle, men derimod på Initivgruppen (som senere bliver BZ-bevægelsen) og det online veganerfællesskab, som Mette bliver en del af.

Mette beskriver, hvordan hun finder et (veganer-)forum på Facebook, hvor hun får information og viden fra ligesindede:

“Jeg fik muligheden for at stille spørgsmål, dele mine problemer og fik en masse ny viden. Jeg anede f.eks. ikke hvor slemt kødproduktion var for miljøet, før jeg begyndte at læse og diskutere med i Facebookgrupperne”.

Men det beskrives også, hvordan de deler erfaringer, råd og meningsudveksler om episoder i medlemmernes liv.

Mette beretter om en ubehagelig episode for hende, hvorefter hun bruger Facebookfællesskabet til at finde forståelse og trøst:

“Det skrev jeg så i veganergruppen bagefter, fordi jeg selvfølgelig var ked af det. Og så var der en, der skrev noget, som jeg lærte SÅ meget af. Han skrev, at “negativ opmærksomhed” på grund af ens madvaner er ligegyldig, for det handler ikke om dig og mig. Det her, det handler om planeten og alle de væsner, som bor på den. Det er meget større end os”.

Mette beskriver altså selv, hvordan hun føler, at det nye fællesskab og interaktionen med dem hjælper hende til at forstå, blive klogere og tackle udfordringer. Kun sjældent fremhæver hun enkelte medlemmer af gruppen. Hun beskriver i højere grad selve fællesskabet og samspillet i gruppen som en hjælp, og når enkeltindivider udøver hjælp som i ovenstående eksempel, så er det i kraft af gruppens rammer.

Emmas fortælling støtter op om dette mønster: “Vi var en gruppe af unge mennesker, der kunne være vrede og frustrerede sammen”, og det understreges, hvordan gruppens dynamik er en afgørende hjælper i forsøget på at opnå Emmas mål:

“Alene havde jeg aldrig haft hverken styrken eller fantasien til at opnå det, vi gjorde. Vi kom på politikernes dagsorden, og hele Danmark fulgte med i vores aktioner. Vi slog igennem. Også i den grad”.

Som i tilfældet med Mette, så er det altså gruppen og ikke enkelte individer, der fremhæves, og selvom BZ-bevægelsen tidligere er beskrevet gennem og identificeret med bestemte personligheder,

der har haft fremtrædende betydning (Øvig Knudsen 2016: 5), så er det ikke en væsentlig faktor i Emmas fortælling. Dette står i stærk kontrast til Hannah, der netop fremhæver træneren frem for holdmedlemmerne.

DELKONKLUSION: GRUPPEDYNAMIK

Emmas, Hannahs og Mettes fortællinger fremstår som eksempler på, hvordan hjælperpositionen har en afgørende betydning for hvor, og hos hvem, de tre kvinder finder deres viden, støtte, motivation og identifikation. Hjælperrollen er dermed et stærkt element i narrativerne med væsentlig indflydelse på det videre forløb.

Disse narrativer præsenterer to forskellige hjælperudgaver: *gruppen* som 'hjælper' og et *individ* som 'hjælper'. Tidligere forskning i ekstreme fællesskabers bagvedliggende gruppedynamikker tilslutter sig samme mønster, og der fremhæves hyppigt to forskellige fænomener: Gruppepolarisering (McCauley & Moskalenko 2008; Sunstein 2009; Borum 2012) og karismatisk lederskab (Morgan 2006; Sørensen 2010; Weber 2003).

Gruppepolarisering, som det ses i Emmas og Mettes fortællinger, forefindes i en bred vifte af fællesskaber, og Sunstein giver en række eksempler herpå - eksempelvis vil kaukasiske personer med racefordomme, jf. Sunstein, udvise flere eller stærkere racefordomme efter at have talt med ligesindede kaukasiske personer med fordomme (Ibid.: 4). For at undgå eventuel forvirring mellem begreberne gruppepolarisering og polarisering, vil jeg dog fremover henvise til fænomenet gruppepolarisering ved betegnelsen *synergieffekt*.

Ekstreme fællesskaber forbindes ofte, i populærkulturen såvel som i forskningen, med karismatisk lederskab. Blandt de mest brugte eksempler er bl.a. Charles Manson og Jim Jones, der hver især lykkedes med at overbevise grupper om at gøre skade - enten på sig selv eller andre, til stor forundring for det omgivende samfund. Max Weber (2003) beskriver og definerer fænomenet karisma som et ekstraordinært personlighedstræk, hvor den pågældende person menes at besidde ekstraordinær begavelse, kræfter eller egenskaber, der ikke sædvanligvis opnås af andre (Weber 2003: 341)

Inden for organisationsteorien har bl.a. Gareth Morgan beskæftiget sig med karismatisk lederskab med afsæt i dominansmetaforen. Morgan introducerer begrebet *charismatic domination* som et

fænomen der opstår, når “(...) a leader rules by virtue of his or her personal qualities. Legitimacy of rule is grounded in the faith that ruled vest in the leader (e.g., a prophet, hero, heroine, or demagogue)” (Morgan 2006: 295), og det understreges i forlængelse heraf, at administrationen af denne type dominans typisk er ustruktureret og udøves gennem nogle få disciple eller andre formidlere (Ibid.).

Også Sørensen (2010) giver sig, bl.a. med afsæt i Webers definition, i kast med at beskrive karismatiske lederskikkelser. Sørensen beskriver (karismatiske) ledere med afsæt i tre forskellige funktioner, hvor de optræder som (1) symboler, (2) fremstillingsmagt og (3) fortolkningsmagt (Sørensen 2010: 76-77). De optræder, jf. Sørensen, som et af kulturens symboler og påvirker kulturen i kraft af denne position, hvor kulturens deltagere fortolker på deres attituder og handlinger (Ibid.: 76). Lederne har også en fremstillingsmagt, hvor de har indflydelse på, hvilke symboler, der benyttes i fællesskabet, hvornår de benyttes og hvordan (Ibid.). Slutteligt har de også en fortolkningsmagt, idet de kan påvirke fællesskabets fortolkninger af kulturens symboler og optræder som meningstilskrivende fortolkere af omverdenskonteksten (Ibid.: 77).

VEJEN TIL MÅLET TILRETTELÆGGES

- om uddybning og giverrollen

I berettermodellens uddybende fase bliver vi præsenteret for mere information, der gør det muligt at identificere sig med den bærende karakter, og relationerne i fortællingen udforskes yderligere (Larsen 2012: 115). I takt med uddybningen opstår der i de tre fortællinger, som denne artikel behandler, nye dimensioner af fortællingerne gennem forskellige udviklingsspor. I Mettes narrativ involverer det et markant skifte.

Jeg har allerede cementeret, at Mette ikke udskifter sit mål undervejs. Det kan dog ikke benægtes, at hendes narrativ involverer et fokusskift. Giveren i aktantmodellen har til formål at hjælpe subjektet tættere på målet, og hvad der i Mettes optik fører hende inden for rækkevidde af sit mål, kan netop forklare det omtalte fokusskift.

Som udgangspunkt lader Mette til at være overbevist om, at hendes akne står i vejen for hendes mål og dermed muligheden for at få det godt med sig selv. Men da hun efter sine kostændringer oplever at få det bedre med sig selv, uden at aknen bliver kureret, sker der et skift i forhold til giverpositionen:

Hun oplever nu, hvordan det øgede fysiske og til dels psykiske behag bringer hende tættere på det endelige mål.

Men i takt med, at Mette bliver klogere på kødindustrien og dyrevelfærd, opstår der en ny forhindring på vej mod målet: hun kan ikke være tilfreds med sig selv, hvis ikke hun handler og er aktiv i kampen for dyrevelfærd. Et tankesæt, der er særligt tydeligt i følgende udtalelse:

“Jeg nægter at acceptere en verden, hvor uskyldige dyr mishandles og slås ihjel, bare fordi Fede-John fra Jylland godt kan lide bøf”. Mette udtrykker derigennem, at hendes mål nu er bundet op på en ny giver. Men Mette oplever også, hvordan det ikke giver tilfredsstillende resultater kun at sprede det veganske budskab mundtligt, og hun derfor begynder at benytte sig af nye og mere aktivistiske metoder. Mette udtrykker dermed på dette tidspunkt i fortællingen, at giveren, der kan realisere hendes mål, er vegansk aktivisme. Giveren har i denne fortælling dermed taget tre forskellige former: (I) Aknekur (II) psykisk og fysisk velvære og slutteligt (III) vegansk aktivisme.

I Hannahs narrativ uddybes konflikt og historie, idet Hannah skader sit knæ: “Jeg fik en knæskade, der virkelig kom på et dårligt tidspunkt i mit træningsforløb, og jeg kunne ikke træne i en længere periode”. Efter helingsprocessen oplever Hannah et tilbageskridt i træningen: “Det er ikke til at undgå, at sådan et uheld får indflydelse på hele ens træningsforløb, og det ødelagde virkelig meget for mig”. Dette tilbageskridt er væsentligt, da det skubber Hannah længere væk fra sit mål og sin sejr, men Hannahs hjælper, i form af træneren, træder til på dette kritiske tidspunkt med en løsning. Han tilbyder hende præstationsfremmende midler: “Jeg føler ikke, at jeg blev presset ud i det som sådan (...) Da jeg så kom tilbage efter min knæskade, og mine resultater ikke var gode nok, så sagde han, at det kunne være en idé med lidt starthjælp”. Det er altså Hannahs træner, der introducerer de præstationsfremmende midler som en potentiel giver i dette narrativ, som supplement til Hannahs træningsprogram og kostplan.

I Emmas fortælling bliver forholdet til politiet uddybet med afsæt i gruppens anden besættelse, besættelsen af den nedlagte gummifabrik Schiønning, hvor politiet for første gang brugte tåregas mod de unge BZ'ere: “Vi var ikke farlige. Vi var unge. Nogen af os var børn. Men politiet behandlede os som hårdkogte kriminelle, allerede meget tidligt i forløbet”. Begyndelsen til en spirende konflikt blev etableret ved første besættelse, men det er altså ved denne anden konflikt, at det lange og komplicerede forhold med politi og omverden for alvor tager fat.

Bevægelsen havde et fælles mål om at skabe et fristed for unge og lave et opråb, mens Emmas mål havde sit udgangspunkt i socialt samvær og accept hos jævnaldrende og ligesindede under frie rammer. Et mål, som hun kunne bevæge sig tættere på gennem bevægelsens aktioner:

“Vi havde da et tæt sammenhold, det er klart. Når man står sammen imod det etablerede og råber op.. ja så bliver man tømret sammen. Og når man så samtidig bliver banket af politiet, så bliver man jo endnu mere stærk i fællesskabet, for så har man jo en kollektiv forurettelse. Og en kollektiv fjende”.

Så aktionerne og dette sammenstød bliver altså Emmas springbræt til at opnå sit mål, og aktionerne indtager dermed positionen som giver i Emmas narrativ

DELKONKLUSION: DYNAMISKE STØRRELSER I AKTANTMODELLEN

For at opsummere, så indtages giverpositionen i de tre cases af henholdsvis vegansk aktivisme, doping og BZ-bevægelsens aktioner. Giverpositionen i de tre fortællinger er ikke en konstant størrelse, forstået på den måde, at giveren ikke nødvendigvis er den samme gennem hele narrativet. Giverrollen kan udvikles, suppleres eller erstattes af noget eller nogen, der i så fald overtager rollen. Dette eksemplificeres i Mettes fortælling, hvor giverpositionen har hele tre forskellige led. Dog fremstår subjekt, mål og modtager som statiske størrelser igennem fortællingerne.

DET AFGØRENDE VALG

- Om selvforstærkende feedbacksystemer, Point-of-no-return og risikovillighed

Et andet interessant perspektiv i fortællingerne kan illustreres gennem næste fase i berettermodellen: Point-of-no-return. Point-of-no-return udgør klimaks mellem den forudgående uddybningsfase og den forestående konfliktoptrapning og markerer det punkt i historien, hvor der ikke længere er mulighed for at vende om (Larsen 2012: 116). Også i Emmas, Hannahs og Mettes rejser mod det ekstreme er det et springende punkt.

Der sker noget udslagsgivende ved Point-of-no-return og for nærmere at udforske denne fase og dens dynamikker, kan Peter Senges (1999) selvforstærkende løkker med fordel inddrages. Senge hævder,

med afsæt i systemtænkning, at handlinger kan forstærke eller modarbejde hinanden som et udtryk for reciprok indflydelse og derved danne kausalitetscirkler (Senge 1999: 73).

Senge (1999) præsenterer to typer af feedbackprocesser: forstærkning og afvejning (Ibid:76), ud af hvilke jeg vil fremhæve det forstærkende feedbacksystem. I dette system vil en mindre ændring bygges op af sig selv, hvorefter den forstærkes og producerer mere bevægelse i samme retning (Ibid.: 77). Som subjekt i et forstærkende feedbacksystem kan det være svært at overskue konsekvenserne af mindre handlinger, der kan vokse og resultere i uventede forhold (Ibid.). Dertil udvikler forstærkningsløkkerne sig ofte hurtigere end de involverede kan nå at følge med, hvorfor det i nogle tilfælde kan være for sent at reagere på dette mønster (Ibid.: 79).

Sådanne forstærkningsprocesser kan have et positivt såvel som negativt udfald, og de kan dermed ikke kategoriseres som entydige “onde cirkler” (Ibid: 78), men ikke desto mindre, så kan det netop være resultatet. Senge argumenterer for, at man ved at få indblik i systemet bedre kan vurdere hvor og hvordan, der skal gribes ind, hvis løkken skal føres i en anden retning (Ibid.: 77). Ved at anlægge dette perspektiv på indeværende artikels tre fortællinger, afsløres der en ny dimension af Emmas, Hannahs og Mettes rejser mod det ekstreme.

Hos Emma indledes der en cirkelslutning, idet politiet opruster deres indsats mod BZ-bevægelsen og griber til voldshandlinger, da de for første gang benytter sig af tåregas. Denne handling leder til et behov for forsvar hos de unge BZ’ere, og de benytter nye og mere voldelige metoder. Point-of-no-return etableres for Emma, da hun for første gang tager valget om at udøve vold mod politiet. Da BZ’erne begynder at udvise en tilsvarende voldelig adfærd, så udløser det et behov for forsvar hos politiet, og de griber til flere hårdhændede metoder, og cirklen gentager sig da på ny.

Et andet eksempel på sådanne selvforstærkende løkker ses i Hannahs fortælling. Løkken indledes hos Hannah med ønsket om at præstere bedre. Hannah oplever i forlængelse heraf, at den almindelige træning ikke giver den ønskede effekt i det ønskede tempo, hvilket skubber hende videre i løkken - og hun når sit Point-of-no-return, da hun tager de præstationsfremmende midler, på opfordring af træneren, for første gang. I næste led oplever Hannah at dopingen, modsat træningen, giver den ønskede effekt i det ønskede tempo. Hannah føler dernæst, at hendes vinderchancer øges. At hendes

mål kommer inden for rækkevidde leder Hannah tilbage til sit udgangspunkt, og hun vil på ny forbedre sin præstation og cirklen fortsætter dermed mønsteret.

I Mettes fortælling ses et lignende mønster. Mettes løkke etableres, da hun oplever, at det ikke lykkes at sprede det veganske budskab. Herefter går Mette ind i en frustrationsfase, der skaber fundamentet for hendes behov for at udøve handlinger i veganismens navn, som hun almindeligvis ikke ville have gjort.

Den første i rækken af handlinger, som følger dette mønster, er da Mette vælger at blive væk fra sin venindes fødselsdag trods forsøget på at opnå et kompromis. Det er også denne handling, der bliver Mettes Point-of-no-return. Mette forsøger, på trods af, at veninden allerede har opsat sine betingelser for fødselsdagen, at få lejlighed til at påvirke menuen: “Og så ville jeg kunne påvirke menuen på den måde, og når vi stod og skulle lave den lasagne, så kunne vise hende, hvor lidt der rent faktisk skal til, før at lasagnen blev vegansk”, hvilket bliver et mislykket forsøg på at sprede budskabet. Mette frustreres over venindens reaktion og vælger ikke at deltage: “Så jeg sagde selv, at jeg ikke ville ødelægge hendes dag og derfor nok skulle blive væk”, hvilket bliver et markant skridt på hendes videre rejse.

Senge (1999) understreger, at forstærkningsløkker, og adfærden som følge deraf, kan bevæge sig i to forskellige retninger: de kan enten være accelererende i vækst eller accelererende i fald (Senge 1999: 78-79). Disse tre narrativer er eksempler på, hvordan forstærkningsløkkerne har en accelererende effekt, når point-of-no-return-fasen først er passeret.

Mette starter ganske vist med at blive væk fra sin venindes fødselsdag, Emma begynder med “mindre” voldshandlinger, og Hannah anvender i første omgang doping som “starthjælp”, men de giver alle eksempler på, at det tager til: Mette begynder at udøve hærværk og chikane, Emmas voldelige handlinger tager til og Hannah øger sin dosis. Det sker altså en udvikling, og jo længere tid de befinder sig i forstærkningsløkkerne, jo større risiko løber de. Denne acceleration med afsæt i de før præsenterede forstærkningsløkker og den øgede risikovillighed sker i takt med berettermodellens næste fase: konfliktoptrapningen.

DELKONKLUSION: RISIKOVILLIGHED

Senges (1999) teori om selvforstærkende feedbacksystemer kan være behjælpelig til at opnå forståelse for kompleksiteten bag individers eskalerende ekstreme adfærd og øgede risikovillighed, og der kan igennem Senges betragtninger findes en forklaring på, at individer, der befinder sig i denne situation (I) ikke nødvendigvis kan overskue konsekvenserne (Senge 1999: 77) og (II) ikke nødvendigvis evner at bryde mønsteret, før konflikten optrappes og eskaleres (Ibid.: 79). Senges systemtænkning kan anvendes som værktøj til at identificere problemet og derigennem afhjælpe det.

DEN ESKALERENDE KONFLIKT

- om modstandere, konflikter, problematiske omverdensrelationer, konfliktoptræning og appelformer

Konfliktoptræningen markerer i berettermodellen et punkt i historien efter Point-of-no-return, hvor konfliktens parter udfolder sig i træk og modtræk, og konflikten derfor accelereres (Larsen 2012: 118). Konflikter defineres af Center for Konfliktløsning som:

“(...) uoverensstemmelser, der indebærer spændinger i og mellem mennesker. Uoverensstemmelser henviser til indholdet af den sag, det hele handler om, mens spændinger henviser til relationen mellem de personer, der er uenige” (Konfliktloesing.dk).

I de tre narrativer præsenteres flere konflikter, hvoraf den tydeligste opstår i forholdet mellem subjekterne og deres modstandere.

MODSTANDERE

Aktantmodellens modstanderbegreb dækker over den eller de, som står i vejen for at subjekterne kan nå deres mål, og modstanderrollerne i de tre fortællinger indtages dermed af forskellige instanser. I Emmas fortælling, hvor målet er socialt samvær og sammenhold, hjælperen er Initivgruppen/BZ-bevægelsen, og giveren er de mange ulovlige aktioner, indtager politiet ikke modstanderrollen alene. Selvom det er politiet, der udkæmper gadekampene, så er det på datidens politikeres bud, og det er deres politiske beslutninger, der står i vejen for, at Emma og de andre BZ'ere kan få deres

ungdomsfristed, hvor Emma kan dyrke samværet under mindre voldelige og usikre forhold. Politiet vil dog stå som 'modstander' i fortællingen så længe, at giverrollen indtages af de ulovlige aktioner, eftersom det er politiets arbejde at reagere og forsøge på at bekæmpe kriminalitet.

I Hannahs narrativ er målet sejr, hjælperrollen indtages af træneren og giverrollen af (ulovlige) præstationsfremmende midler. I kraft af giverrollen, så bliver modstanderrollen udfyldt af instanser som Antidoping Danmark (ADD) og lignende organisationer, der har til formål at bekæmpe indtagelsen af ulovlige midler i forbindelse med sport. Når modstanderrollen indtages af sådanne forbund og ikke af de andre hold i konkurrencen, så er det betinget af, at ADD udgør en større fare gennem deres forskellige antidopingindsatser, idet de kan afsløre holdets anvendelse af doping og dermed udelukke dem fra konkurrencen og måske endda hele sportsgrenen. De har derfor muligheden for at skubbe Hannah endnu længere væk fra hendes mål, end de konkurrerende hold har mulighed for.

I Mettes narrativ indtages modstanderpositionen hverken af politi eller ADD, men derimod af kødindustrien, slagterforretninger og lignende. Mettes mål er at ganske vist at opnå en følelse af tilfredshed med sig selv, men hun lader vegansk aktivisme være vejen dertil og dermed giveren. Kødindustrien spiller derfor kun en rolle i denne fortælling i kraft af giveren.

Disse eksempler klargør, hvordan giver- og modstanderrollen i disse fortællinger er uløseligt forbundne. Udskiftes BZ-bevægelsens ulovlige aktioner med lovlige aktiviteter, så vil politiet ikke længere være en faktor i fortællingen. Ligeledes ville ADD slet ikke udgøre en trussel for Hannah, hvis hun i stedet for at anvende ulovlige midler, benyttede sig af lovlige midler. Også Mettes modstander ville have en anden karakter, hvis ikke Mette mente, at vejen til målet blotlægges gennem en aktiv indsats for dyrevelfærd og klima, men i stedet gennem indsatser for eksempelvis Dansk Røde Kors.

KONFLIKTER

Men konflikterne mellem subjekterne og deres modstandere er ikke de eneste konflikter, der opstår i fortællingerne. Emma oplever eksempelvis, hvordan der opstår problemer internt i BZ-bevægelsen: "Som sagt var vi en gruppe af vrede unge. Og den kollektive vrede kunne mærkes, hvis man trak i land eller fik stikkertilbøjeligheder". Også Hannah oplever tilstødende konflikter, da de præstationsfremmende midler begynder at påvirke hendes udseende og fysiske fremtoning:

"Min krop begyndte jo at udvikle sig, det er jo naturligt. Jeg fik større muskler, hårvækst i ansigtet, der ikke havde været der før, og ja.. jeg blev jo mere kompakt at kigge på. Min

kæreste brød sig virkelig ikke om det. Han synes, at jeg blev for maskulin at kigge på. Da jeg fandt ud af, at jeg ikke kunne få børn, så blev det dråben for ham, og han slog op og flyttede sine ting ret hurtigt efter”.

Dette udsagn tydeliggør ikke kun en konflikt, der er udløst af de mange sideeffekter ved hendes forbrug af præstationsfremmende midler, men også en række af konsekvenserne.

Mette oplever tilsvarende konflikter udspille sig i sit familiære netværk:

“Det var lige pludselig mig, der var problembarnet. (...) Alle i familien havde en holdning til min nye livsstil, og de skulle alle sammen kommentere på den. Nogle gange kan jeg lade som ingenting, men andre gange kan jeg simpelthen ikke.. og så bryder helvede løs, når vi ryger ud i diskussion”,

og det fremgår, at Mette har udviklet et problematisk forhold til en række familiemedlemmer.

DELKONKLUSION: PROBLEMATISKE OMVERDENSRELATIONER

Disse eksempler er et udtryk for en gennemgående tendens i de tre fortællinger: de tre kvinder udvikler ikke kun et problematisk forhold til deres modstandere, men også deres omgivende netværk. Simultant med de selvforstærkende feedbacksystemer og den udviklingsrytme, de alle tre befinder sig i, opstår der også grobund for problematiske relationer til omverdenen.

KONFLIKTOPTRAPNING

Til at forstå konflikters natur og få indblik i deres processer, kan Konfliktrappen være et nyttigt værktøj. Konfliktrappen er et eksempel på en model, der belyser de trin, som individer ofte og ubevidst indtager i et konfliktforløb (Konfliktloesing.dk). Center for Konfliktløsning cementerer, at konflikter er unikke størrelser med individuelle forløb, men anerkender samtidigt, at der findes et vist mønster for destruktiv optrapning, der kan illustreres gennem konfliktrappen (Ibid).

Konfliktrappen består af syv trin, hvoraf hvert trin repræsenterer en udvikling i konflikten.

På trappens første trin, Uoverensstemmelser, er der opstået en uenighed mellem to parter, og hvorvidt den potentielle konflikt udvikles og bevæger sig flere trin opad, afgøres af, om parterne finder en løsning (Ibid.). Kun, hvis der ikke findes en løsning på problemet, indtages næste trin. Næste trin kaldes Personificering og kendetegnes ved, at parterne angriber og stempler hinandens personer og på den måde skaber negativitet (Ibid.). Et eksempel herpå er, når Mette og hendes veninde ikke opnår enighed omkring, hvordan Mettes nye madvaner skal imødekommes til venindens fødselsdag. Mette skriver en besked til veninden desangående: "Og så spurgte hun faktisk med det samme, om det var fordi, jeg havde et problem med de betingelser, hun havde stillet i forhold til maden", og veninden reagerer ikke, som Mette forventer.

Samtalen Opgives udgør konfliktrappens fjerde trin, og i denne fase er der sket et væsentligt skift:

"De negative følelser indsnævrer tankebanerne, og man kan blive fanget i et tunnelsyn. Man kommunikerer upræcist, og begge parter forvrænger, hvad den anden siger. Man kan heller ikke holde ud at høre, hvad den anden siger, og man lytter selektivt efter den andens urimeligheder" (Ibid.).

Femte trin, Fjendebilleder, kendetegnes som et punkt, hvor nuancerne i relationen til den anden part er væk, og denne dehumaniseres (Ibid.). Ved dette trin er man også tilbøjelig til at handle i strid med ens sædvanlige værdier og selvbillede (Ibid.), og det primære mål er nu at overgå eller ligefrem skade den anden, hvorfor den oprindelige konflikt er glemt. Konflikten fylder nu så meget, at parterne dårligt kan koncentrere sig om andet (Ibid.). Dette ses bl.a. i Emmas narrativ, hvor voldshandlingerne øges i intensitet, og betjentene ikke længere betragtes som menneskelige: "Vi hadede dem. Det var en fryd, når vi fik ram på en af dem". Kamplysten har ved dette punkt i Emmas fortælling fået overtaget.

Når fjendtlige handlinger, såsom mobning, chikane og eksklusion, tager fart, så er parterne trådt op på Konfliktrappens sjette og næstsidste trin, Åben Fjendtlighed (Ibid.). Ved samme trin vil kompromissøgende personer blive udgrænset hos begge parter, fordi de betragtes som naive og upålidelige (Ibid.). Dette udtrykkes bl.a. hos Mette: "Der er jo ingen gråzoner i det her. Enten slår du dyr ihjel, eller også gør du ikke". Ved dette udsagn fastslås det, at der i Mettes verdensbillede ikke er plads til kompromis, og at der dermed kun er én løsning på problemet: Mettes løsning.

Trappens sidste trin kaldes Polarisering, ikke at forveksle med begrebet gruppepolarisering, der bl.a. præsenteres hos McCauley og Moskalenko (2008). Ender konflikten her, er det ensbetydende med, at parterne ikke længere kan være på samme sted, og man bliver enten jaget væk eller flygter (Konfliktloesning.dk). Konflikttrappen illustrerer ikke bare, hvordan en konflikt kan ud- og afvikles, men tydeliggør også, at jo højere en konflikt bevæger sig op ad trappen, jo sværere bliver det at afhjælpe konflikten. Ikke desto mindre kan indblik i konfliktoptrapninger være et nyttigt redskab til at håndtere konflikter mere intelligent (Ibid.), og indsætte med de skræddersyede indsatser på de mest gavnlige tidspunkter.

APPELFORMER

En retorisk-analytisk tilgang til konflikternes udvikling åbner op for endnu en dimension af ekstremismens facetter. Retorikkens tre klassiske appelformer, der, jf. Dakwar et al., er blandt det mest interessante at undersøge i tekstanalyser (Dakwar et al 2018: 35), kan bidrage med et vigtigt perspektiv. Som Dakwar et al. fremhæver, giver Toulmins argumentationsmodel “(...) størst udbytte i forhold til indsatsen, hvis man koncentrerer sig om passager, der forekommer uigennemskuelige eller kontroversielle” (Dakwar et al. 2018: 37), og jeg vil ligeledes argumentere for, at appelformernes effekt og betydning for alvor kommer til deres ret, hvis de holdes op imod et fænomen, som kræver særlig udforskning.

Appelformerne, logos, etos og patos, inddrages derfor som et analyseredskab til at belyse konfliktoptrapningens sideeffekter, og hvilken påvirkning konflikternes udvikling har i forhold til subjekternes forhold til rationel stillingtagen, afsenders autoritet og følelser og stemninger i situationen (Ibid.).

I Hannahs fortælling tillægges træneren en vis autoritet. Denne autoritet etableres bl.a. gennem trænerens position. Han er blevet udvalgt til at udfylde en funktion som træner for holdet. I denne udvælgelse ligger en implicit forventning om, at netop *han* kan forbedre deres færdigheder og evaluere på deres præstationer i tilstrækkelig grad, så deres mål kommer indenfor rækkevidde. I denne stilling indgår der dermed en vis magt og myndighed til at bestemme, baseret på en tiltro til trænerens evner og tillid til, at han ved, hvordan de bedst opnår deres mål.

Men træneren formår også at supplere sit allerede etablerede etos gennem sin adfærd og erfaring:

“Han sagde fra starten, at han gik ind for en “no bullshit”-tilgang, hvor der ikke spildes krudt på ligegyldige ting, som alligevel ikke gør en forskel (...), og at han kun benyttede sig af metoder, som han tidligere havde set virke. Han går meget analytisk til værks, faktisk. Han planlægger træningen systematisk ud fra, hvilke kvaliteter de tidligere vinderhold har haft, og hvordan vi kan opnå de samme kvaliteter”.

Af dette udsagn fremgår det, at træneren desuden anvender sine tidligere erfaringer til at opbygge sin etos, hvilket Hannah reagerer positivt på. Hannah stoler altså på hans dømmekraft. Men trænerens indflydelse på Hannahs narrativ kan ikke udelukkende tilskrives, at han appellerer til tilslutning på baggrund af sin autoritet (Dakwar et al. 2018: 35).

Hannah fortæller, hvordan sundhedsfaglighed, og referencer til samme, spiller en stor rolle i træningen: “Han var ret god til at fortælle præcis hvorfor, at vi skulle gennemføre lige netop de træningspas, og han havde altid en god grund. Han talte tit om studier i udholdenhed, muskelopbygning og sådan noget”. Hannah fortæller desuden, hvordan tal spiller en rolle:

“(...) Jeg kan huske, at han engang... - måske var det ved vores tredje træning sammen? Det er også lige meget. Men han bad mig i hvert fald om at give den 100% på banen. Og det følte jeg virkelig, at jeg gjorde! Men han bad mig hele tiden om at give den 15% oveni, igen og igen. Og pludselig havde jeg faktisk sat min egen rekord (...) Han ved udmærket, hvordan han skal trigge os, så vi præsterer bedre. Lige så snart, at han sagde, at “8 ud af 10 klarer den ikke”, jamen så var jeg på”.

Med disse udsagn demonstreres det, hvordan virkemidler, der normalvis taler til modtagerens rationalitet (Dakwar et al. 2018: 35), såsom forskning, tal og statistik også inddrages i narrativet. Logos-appeller har dermed også en rolle i forløbet.

I takt med, at narrativet skrider frem, taler Hannah dog mindre om trænerens autoritet og de logikker, der ligger bag træningen og mere om hendes følelsesmæssige udvikling. Hannahs fysiske fremtoning ændrer sig og får et mere maskulint udtryk, da hun ryger ind i en dopingløkke, hvilket skaber

voldsomme konflikter med hendes kæreste. Om konfliktforløbet med denne kæreste fortæller Hannah: “Han gik fra mig på det tidspunkt, at jeg havde allermost brug for ham. Jeg havde fået mit livs hårdeste besked, og så stak han halen mellem benene efter seks års forhold”. Med konflikttrappen in mente, opstår der her et skifte i konflikten, hvor Hannahs ekskæreste nu udgør et fjendebillede, og hun stiller sig kritisk over for hans værdier. Samtidigt sker der et skifte i Hannahs måde at udtrykke sig på, og rationalitet og autoritet overskygges nu af følelser:

“Min træner var den eneste, der kunne forstå, hvor hårdt det var. Han lod mig komme af med alle mine frustrationer, og så hjalp han mig med at kanalisere det ud i min træning. Jeg fik på en eller anden måde vendt sorg til vrede, og det kunne jeg bruge på banen”.

Dette eksempel viser, at Hannah på dette trappetrin ikke formår at sætte sig ind i rationalet bag kærestens beslutning, men i stedet lader sine egne følelser udspille og accelerere.

Et lignende mønster gør sig gældende hos Mette. I faserne før Mettes Point-of-no-return lader Mette sig involvere gennem tillid og autoritetstro. I første omgang, da hendes spanske bekendte anbefaler vegansk kost som en aknekur, og senere, da hun accepterer den sandhed, som etableres i den veganske Facebookgruppe, der derigennem kommer til at repræsentere en autoritet for Mette.

I anslaget har det veganske miljø altså en inddragende virkning på Mette, funderet i en etos, som Mette selv tillægger sine nye bekendte. Men ligesom hos Hannah, så sker tilslutningen ikke alene på baggrund af autoriteter, men også på baggrund af rationelle elementer, såsom undersøgelser og fakta, som da hun henviser til undersøgelser af kræftforekomsten i Asien, eller da hun refererer til klimaforandringerne, der i løbet af 2019 har været et væsentligt tema i den offentlige debat: ”Alt forskning peger på, at vi har nået et kritisk punkt. Verden går i stykker omkring os, hvordan kan nogen forsvare et systematisk misbrug af de få ressourcer, som vi har tilbage?”. På dette punkt i fortællingen har Mette endnu ikke nået sit Point-of-no-return, og hun har ikke betrådt det trin på konflikttrappen, hvor samtalen opgives.

Men Mette bevæger sig som bekendt senere i forløbet op ad trappen, og hun passerer ikke kun fjendebillede-stadiet, men hun udviser også åben fjendtlighed og går i kamp:

“Jeg kan ikke respektere folk, der støtter kødindustrien. Ville du kunne respektere Peter Lundin og agere helt normalt over for ham? Efter det han har gjort? Nej tak, her er der nultolerance. Jeg vil kæmpe for hvert eneste dyr, der lider under menneskers systematiske misbrug, og jeg er ikke bange for at benytte mig af hårde metoder, hvis de virker (...)”.

Mette er på dette stadie opslugt af frustration og vrede, og disse følelser er gennemgående i hendes ageren overfor mig som interviewperson. I løbet af interviewet spørger Mette mig om mit forhold til dyr, og konverserende fortæller jeg, at jeg næsten holder lige så meget af mit kæledyr som mine veninder. Mette reagerer kraftigt på denne udtalelse:

”Jamen du gør mig sur, når du siger sådan noget. Det er speciesisme af værste skuffe! Og jeg mener, at det er det samme som at sige ”jeg har en ven som er mørk, og jeg elsker ham lige så højt som mine hvide venner”. Det er samme tankesæt. Og det ville du jo aldrig sige, fordi du ved at racisme er forkert... men det her er altså lige så forkert, hvis ikke værre, for alle gør det tydeligvis. STADIGVÆK”.

Dette eksempel illustrerer, hvordan Mette, der befinder sig for enden af konfliktrappen, nu lader sig styre af sine følelser. Ligesom i Hannahs eksempel, er det ikke etos eller logos, der er dominerende i denne del af fortællingen. Den logiske argumentation udebliver hos Mette på dette stadie til fordel for den patos-dominerende adfærd og argumentation.

DELKONKLUSION: EKSTREME INDIVIDER SKAL MØDES, DER HVOR DE ER

Der kan findes eksempler på både logos-, etos- og patosappeller i alle tre narrativer, og det kan derfor afvises, at en given appellform alene er kendetegnende for ekstreme fællesskaber.

Der tegner sig derimod et andet billede, når det retoriske perspektiv overføres på disse fortællinger. Der sker både i Hannahs og Mettes fortælling et skifte i anvendelsen og modtagelsen af de tre appellformer. Dette skifte sker i takt med, at konflikten optrappes, og de forskellige trappetrin betrædes. Jo længere de to kvinder bevæger sig op ad konfliktrappen, jo længere bevæger de sig væk fra logos-appel.

De tre appelformer kan i samspil med konflikttrappen derfor være et vigtigt led i at kommunikere med individer fra ekstreme fællesskaber, da det herigennem tydeliggøres, hvilke appelformer de er modtagelige over for i hvilken fase. Der er altså grundlag for at opnå en forståelse for, hvornår man skal appellere til hvad.

KONFLIKTEN NÅR SIT HØJDEPUNKT

- om klimaks, deiksis, kernemodsætninger og sandhedssyn

Når narrativerne har været igennem en konfliktoptrapning, rammer de efterfølgende berettermodellens højeste punkt og næstsidste fase - klimaks. Modellens klimaks markerer en ultimativ krise, hvor sidste vendepunkt i fortællingen udspilles (Larsen 2012: 120). Emmas, Hannahs og Mettes fortællinger er ingen undtagelse for dette mønster. For at udforske, hvilken påvirkning konfliktoptrapningens processer har haft på subjekternes adfærds- og tankemønstre, og hvordan det realiseres i klimaksfasen, kan deiksis og kernemodsætninger inddrages som relevant analyseredskab.

DEIKSISANALYSE OG KLIMAKS

Gennem Emmas konfliktoptrapning har hun løbende deltaget i BZ-bevægelsens aktioner, der er tiltagende i voldsomhed. Når Emma fortæller om disse aktioner og BZ-bevægelsens aktioner, italesætter hun gentagne gange et *vi*. Dette ses i udsagn som “Vi var ikke farlige” og “Vi kom på politikernes dagsorden, og hele Danmark fulgte med i vores aktioner”. I sidstnævnte eksempel illustrerer syntagmet *hele Danmark*, at *vi* benyttes ekskluderende og betegner en egengruppe, der står som mindretal, hvor det resterende Danmark udgør en fremmedgruppe. I eksemplet “Vi hadede dem. Det var en fryd, når vi fik ram på en af dem” opstilles egengruppen endnu engang, men denne gang mere direkte overfor en fremmedgruppe, der er forudgående sætning defineres ved at være politiet. Ved at benytte sig af det negativt ladede verbum *hadede* forstærker Emma dette modsætningsforhold.

Egengruppen, og dermed hvad *vi* føres tilbage til, etableres gennem udsagn som “Som sagt var vi en gruppe af vrede unge”, hvor alle ikke-unge og ikke-vrede ekskluderes fra egengruppen. Der findes flere udsagn af denne type, hvor egengruppen langsomt og delvist etableres gennem forskellige ekskluderinger, men BZ-bevægelsen nævnes aldrig ved navn. At samtalen omhandler BZ kan derfor ikke udledes af Emmas sprogbrug, men kun gennem de kontekstuelle faktorer.

Emma beskriver, hvordan gruppens interne konflikter langsomt folder sig ud og accelererer med udsagn som “Og den kollektive vrede kunne mærkes, hvis man trak i land eller fik stikker-tilbøjeligheder”. I dette eksempel udelader Emma sit subjekt i form af *jeg* eller *vi* fra sætningen. Det udelukkede *vi*, der ellers er kendetegnende for Emmas udsagn, markerer en situation, hvor hun ikke tilslutter sig gruppen direkte.

Den kollektive vrede kan dog føres tilbage til “Som sagt var vi en gruppe af vrede unge”, af hvilken det fremgår, at der stadig er tale om BZ-bevægelsen, der står i modsætningsforhold til subjekter der *trak i land eller fik stikker-tilbøjeligheder*. Gennem disse negativt ladede udtryk, samt Emmas anvendelse af det indefinitte *man*, der hos Bang og Døør (2007) også betegnes som 0-personsdeiksis (Bang & Døør 2007: 115), distancerer Emma sig fra denne gruppe. *Man* får dermed karakter af tilsløring, idet Emma senere afslører, at hun netop tilhørte den gruppe, der *trak i land*.

At Emma indsætter *man* i sætningen og herigennem reducerer sin egen rolle, men stadig benytter det ekskluderende *vi* i den foregående sætning, afslører, at Emma stadig har et tilhørsforhold til BZ-bevægelsen. Dette er på trods af, at hun på dette tidspunkt er ved at trække sig væk fra den. Hun betragter i højere grad sig selv som BZ’ end som stikker, eller en, der trækker i land. Dette hænger muligvis sammen med den konfliktoptrapning, som hun har været gennem tidligere i narrativet, hvor der på konfliktrappens næstsidste trin sker en udgrænsning af de moderate “(...) fordi de stadig ser fjenden som menneske (...) Alene af den grund bliver de ofte anset som forrædere, vendekåber, naive og upålidelige” (Konfliktloesning.dk). Emma har oplevet denne udgrænsning i sin tid med BZ, og det er muligt, at hun har adopteret elementer fra denne tankegang, hvorfor hun ikke vil associeres med forrædere. Igennem hendes ordvalg afsløres det hermed, hvordan forholdet til moderate personer i forbindelse med BZ har rodfæstet sig som en slags grundlæggende antagelse eller sandhedssyn (Dakwar et al. 2018: 31). Det kan også dække over en grundlæggende antagelse af, at hun til stadighed er en del af bevægelsen - det afsløres dog, at hun ikke bliver ved med at være det.

Disse betragtninger illustrerer ikke kun Emmas tilknytning til gruppen, men også fortællingens klimaks:

“Min vrede fordampede stille og roligt, og til sidst forsvandt min motivation. Jeg elskede fællesskabet, og jeg havde fået fantastiske venskaber.. Men jeg havde ikke lyst til at fortsætte på den måde. Men man smutter ikke bare fra BZ. Ikke uden at blive lagt for had”.

Til trods for, at Emma kender konsekvensen ved at forlade BZ, så bliver det hendes sidste vendepunkt, da hun tager beslutningen og vender sig væk fra BZ-bevægelsen.

Mettes narrativ og interview skiller sig ud fra Emmas ved, at Mette kun sjældent benytter sig af det personlige pronomen *vi*. Når dette anvendes, så er det typisk i en ekskluderende sammenhæng, hvor jeg som Mettes samtalepartner ikke tæller med i den gruppe, som pronomenet dækker over, fordi udtalelsen har karakter af genfortælling:

“(...) jeg skulle spørge værtinden, hvad vi skulle spise. (...) og når vi stod og skulle lave den lasagne, så (...) jeg kunne f.eks. sige “ej, ved du hvad? Skal vi ikke lave to saucer - jeg kan lave en kun med tomatsauce og du kan lave en, hvor der er kød i?”.

Et eksempel på en forestillet episode, som udspiller sig mellem Mette og en veninde. Dog findes der et enkelt eksempel på, at Mette inkluderer mig i sin egen gruppe, da hun udtaler:

”Alt forskning peger på, at vi har nået et kritisk punkt. Verden går i stykker omkring os, hvordan kan nogen forsvare et systematisk misbrug af de få ressourcer, som vi har tilbage?”.

Når Mette her benytter sig af *vi*, så indikerer substantivet *verden*, at *vi* dækker over en gruppe med fælles afsæt i at befinde sig et sted i verden. Ved at benytte *vi* i netop denne sammenhæng, så adresserer Mette hele verdens befolkning, da *vi*, i hendes verdensbillede og med hendes sandhedssyn, står i en kritisk situation med ressourceknaphed.

Det er ikke det eneste tilfælde, hvor Mette taler direkte til mig som interviewer. I udsagn som “Ville du kunne respektere Peter Lundin og agere helt normalt over for ham? Efter det han har gjort? Nej tak, her er der nultolerance” og ”Jamen du gør mig sur, når du siger sådan noget (...) Og det ville du jo aldrig sige, fordi du ved, at racisme er forkert (...)” benytter Mette sig af direkte tiltaleform og 2. persons-deiksis. I det første eksempel opstilles sætningen som interrogativ og som retorisk spørgsmål, der ikke opfordrer til modtagers involvering, men gennem 2. persons-deiksis får Mettes udsagn alligevel en modtagerinddragende karakter.

Når Mette henvender sig direkte til mig, så gør hun mig til en del af materialet, men som det fremgår af begge eksempler, så indtager hun også en position, hvor hun taler på mine vegne, og forsøger at inddrage mig i hendes sandhedssyn. En strategi, der har været udslagsgivende i forhold til Mettes narrativs klimaks:

“Der er i hvert fald sket et eller andet. (...) og jeg har ikke så meget kontakt til mine søskende og forældre. De blev trætte af, at veganismen fylder så meget i min relation til dem, og at jeg tit forsøger at påvirke dem og deres madvaner. Og så opstillede de et ultimatum, hvor jeg kunne vælge mellem at lægge min mission på hylden, når jeg er sammen med dem, eller jeg kunne blive væk. Det er jo egentlig det valg, jeg står og skal tage nu”.

Gennem dette udsagn illustreres det, hvordan Mettes interpersonelle adfærd i familiesammenhæng har påvirket deres relation i en negativ retning, der kulminerer med et ultimatum, som føjer noget nyt til det selvforstærkende feedbacksystem (Senge 1999), hvilket udgør narrativets sidste vendepunkt.

Selvom Mette ikke, ligesom Emma, benytter sig af et ekskluderende *vi* til at etablere egen- og fremmedgrupper, så er det ikke ensbetydende med, at der ikke opstår modsætningspar i hendes fortælling.

Mette benytter sig flere gange af 3. persons-deiksis i form af *de*, og hun benytter sig af indefinitpronomenet *alle*: “(...) alle i familien havde en holdning til min nye livsstil, og de skulle alle sammen kommentere på den”, der har en inkluderende virkning. Denne kombination skaber en interessant konstellation, hvor *alle i familien* indikerer en egengruppe med fundament i slægtskab, men den aktive brug af *de* og *dem* fremmedgør selvsamme familiemedlemmer. Dette understøttes af den negative tone i udsagnet og det faktum, at Mette sprogligt aldrig inkluderer sig selv i familien gennem et *vi* eller *vores*.

I udsagnet “Jeg nægter at acceptere en verden, hvor uskyldige dyr mishandles og slås ihjel, bare fordi Fede-John fra Jylland godt kan lide bøf” opstår der også et interessant perspektiv. Her etablerer Mette en form for egengruppe gennem sit subjekt, der udelukkende består af hende selv. Gruppen defineres ved ikke at acceptere dyremishandling og kødproduktion. Men Mette sætter sig også i modsætningsforhold til en imaginær person, som hun kalder “Fede-John” og tillægger nogle karaktertræk, som, set i lyset af sætningens første del, klinger negativt: overvægt, tilhørsforhold i Jylland og kødelskende. Denne persona opbygges i en enkelt sætning, og den generaliserer og typificerer en fremmedgruppe, som Mette tager afstand fra.

Tidligere i narrativet fortæller Mette, at hendes familie stammer fra Jylland, og her opstår et interessant sammenfald. Mette har tidligere oplevet, hvordan hendes *jyske* familie ikke forstår hendes veganske livsstil, og nu tillægger hun en imaginær fremmedgruppe et *jysk* ophav. Hun laver altså en ubevidst sammenkædning mellem det at være jysk og det ikke at forstå veganisme. Et perspektiv, der

udvides med udsagnet ”Der er jo ingen gråzoner i det her. Enten slår du dyr ihjel, eller også gør du ikke”, klarlægger et nyt modsætningsforhold, hvor kødspisning kædes sammen med at slå ihjel. Mette udtrykker altså et sort/hvidt sandhedssyn, hvori jyder betragtes som dyremishandlere og (dyre)mordere, ud fra en grundlæggende antagelse om, at ingen jyder støtter op om veganisme.

Hannah er den del af et sportshold, som kun et mindretal har adgang til, eftersom der ligger en udvælgelsesproces bag. Eventuelle medlemmer skal kvalificere sig gennem talent, erfaring og træning, hvis de ønsker en plads på holdet. De fysiske rammer omkring dette fællesskab er derfor i sig selv ekskluderende. Men også sprogligt sker der en ekskludering.

I Hannahs narrativ har det personlige pronomen *vi* en både en ekskluderende og en gruppedannede effekt: ”Vores hold er stærkt og består kun af spillere, der brænder for vores sportsgren”. Når Hannah vælger at italesætte *vores hold* som et stærkt et af slagsen, så udelukkes alle de svage - en ekskluderende effekt, der kun forstærkes af næstfølgende sætning, hvor Hannah cementerer, at holdet udelukkende består af spillere med et vist drive. Med den opfølgende sætning: ”Vi ville jo ikke konkurrere, hvis ikke vi havde motivationen og mente, at vi kunne tæve de andre”, markerer *vi* endnu engang, at Hannah og egengruppen har fælles grundlag og motivation, men der italesættes nu også en fremmedgruppe gennem inddragelsen af *de andre*. Hvem indefinitpronomenet *andre* dækker over bliver ikke yderligere udspecificeret af Hannah, men verbet *konkurrere* tydeliggør, at der er tale om form for kamp. Med Hannahs øvrige narrativ in mente formodes det derfor, at denne fremmedgruppe består af et eller flere konkurrerende hold. Når Hannah benytter sig af verbet *tæve*, frem for *vinde*, så indikerer det en vis aggressivitet og afstand til fremmedgruppen.

Denne aggressivitet afspejler sig også i Hannahs italesættelse af sin tidligere partner. Gennem 3. persons-deiksis deler hun sin viden om vedkommende med mig som samtalepartner: ”Min ekskæreste var en kujon. Han gik fra mig på det tidspunkt, at jeg havde allermest brug for ham. Jeg havde fået mit livs hårdeste besked, og så stak han halen mellem benene efter seks års forhold”, og hun positionerer derigennem sin tidligere partner som en ikke-fighter, fordi han forlader hende på et kritisk tidspunkt. Selvom Hannah i udsagnet tenderer til at placere sig selv i en offer-rolle, så etableres der et vigtigt modsætningsforhold mellem hende og ham, som i højere grad positionerer hende som en vinder eller fighter. Ved at benytte de negative og nedsættende termer *kujon* og *stak halen mellem benene*, så skaber Hannah et billede af ekskæresten som noget svagt. Hun markerer til gengæld også, at

hun gjorde det modsatte - trods hendes *livs hårdeste besked*, så vælger hun ikke flugt-taktikken, men kæmper videre. Gennem dette modsætningsforhold styrker Hannah sin egen position.

Det er værd at bemærke, at disse konklusioner udledes alene ud fra Hannahs perspektiv gennem hendes 1.personsfortælling, hvorfor kærestens udlægning højst tænkeligt vil skabe andre modsætningsforhold. Men I Hannahs narrativ blotlægges der her en grundlæggende antagelse i Hannahs verdensbillede: hvis du giver op, så er du svag. Denne opfattelse lægger sig i naturlig forlængelse af den vindermentalitet hun udviser i de øvrige udtalelser.

Det er med afsæt i dette underliggende tankesæt, at Hannahs narrativ rammer klimaks i berettermodellen. Hannah har været målrettet hele narrativet igennem, og hun har benyttet sig af de midler, som hun bliver tilbudt for at komme tættere målet, selvom de har haft store konsekvenser for hendes privatliv. Men Hannahs fortælling støder ind i et vendepunkt, da hun pludselig bliver mere bevidst om og berørt af disse konsekvenser: “Jeg tror, at jeg skal stoppe her. Nu er det nok. Jeg vil jo også gerne have et forhold, og jeg vil stadig gerne være mor. Så det her bliver min sidste sæson”. Hannah forklarer ikke nærmere, hvad der præcist har været udslagsgivende, men det er altså sket noget markant ift. det sandhedssyn, der skubbede hende ud over Point-of-no-return: “Jeg vil ikke længere vinde for enhver pris” og hendes verdensbillede nuanceres

KERNEMODSÆTNINGER

For at udvide forståelsesrammen for de tre subjekters rejse ind i en ekstrem livsførelse, er det nødvendigt at opridse, hvilken verdensforståelse og sandhedsbegreber, der er dominerende i deres (ekstreme) livsførelser. Hertil kan den dialektiske lingvistik's kernemodsætninger benyttes til at udpege nogle parametre, da dette analysegreb sætter “konjunktioner af modsætningsforhold, og hvordan de konstituerer og er konstitueret af den sociale praksis, i centrum” (Dakwar et al. 2016, i Dakwar et al. 2018: 27). I de tre narrativer kommer der forskellige modsætningsforhold til udtryk, hvorfor der anlægges et dynamisk lingvistisk perspektiv, der ikke kun muliggør at analysere *alle* relevante modsætninger på kontinua (Dakwar et al. 2018: 28).

VREDESSTYRET VERSUS IKKE-VREDESSTYRET

Første kontinuum jeg vil fremhæve, tager afsæt i Emmas udvikling. Hun bevæger sig fra en tilstand af vrede til en tilstand af ikke-vrede, og det er netop den bevægelse, Emma fremhæver som en afgørende faktor ved hendes distancering fra BZ-bevægelsen. Dette modsætningspar og præsentationen

af det, som yderpoler på et kontinuum, fordrer en dynamisk forståelse af fænomenet. Den dynamiske forståelse er en vigtig indsigt i behandlingen af denne type fortællinger, da udviklingen af følelser ikke kommer i ryk. En ung kvinde i BZ-bevægelsen går ikke fra at føle vrede den ene dag, til ikke at føle vrede den næste. Det er en proces, og et individ kan bevæge sig frem og tilbage på dette kontinuum af flere omgange. På samme måde som med konfliktrappen, kan et sådant kontinuum være et værktøj til at tilrettelægge kommunikation til ekstreme individer.

LOYAL VERSUS IKKE-LOYAL

Det andet modsætningspar jeg vælger at uddybe, er modsætningsforholdet mellem loyal (mod BZ'erne) versus ikke-loyal (mod BZ'erne). Når jeg har valgt at fremhæve netop dette modsætningspar, så er det baseret på en vurdering af, at netop dette spektrum er særlig konfliktfyldt og nuanceret. Emmas deiksis-strukturer afslører, at der ikke er tale om to kategorier, hvor hun befinder sig i den ene eller anden: hun fastholder et tilhørsforhold til BZ-bevægelsen ved fortsat at benytte sig af *vi* - særligt når hun taler om BZ's præg på Danmarkshistorien og deres bedrifter bliver dette tilhørsforhold tydeligt: "Vi kom på politikernes dagsorden, og hele Danmark fulgte med i vores aktioner. Vi slog igennem. Også i den grad". Selv i retrospekt, hvor Emma har fået job og familie, og hvor hun for længst er udsøst og udelukket fra fællesskabet, positionerer hun sig ikke som illoyal overfor BZ:

"Efter jeg trak mig, hørte jeg ikke rigtig noget fra nogen. Jeg ved, at der er forskellige fester og sammenkomster, hvor os der kæmpede dengang mødes og taler om gamle dage.. Men det bliver jeg ikke inviteret til (...). Vi var da fantastiske. Jeg tror, at vi gjorde noget skelsættende - også for ungdommen i dag, de går jo på mange måder i vores fodspor. De er bare ikke lige så hårde, som vi var".

Disse udsagn demonstrerer, hvordan det for BZ-bevægelsen har været et spørgsmål om enten-eller: enten er du med os, eller også er du imod os. For Emma er det derimod mere kompliceret.

På baggrund af disse betragtninger forekommer det naturligt at præsentere dette modsætningspar i et kontinuum frem for kategorier, da det fordrer en forståelse for et paradoks, som bidrager med vigtigt perspektiv på tilhørsforhold til ekstreme fællesskaber.

DYREMISHANDLER VERSUS IKKE-DYREMISHANDLER & MORDER VERSUS IKKE-MORDER

Med afsæt i Mettes narrativ, vil jeg fremhæve to modsætningspar, men behandle dem samtidigt, da disse lægger sig op ad hinanden - både i bagvedliggende logik og dynamik. Disse kontinua er *dyremishandler versus ikke-dyremishandler* samt *morder versus ikke-morder*. Mettes sprogbrug er stærkt ladede i modsætninger, og modsætningsforhold spiller en væsentlig rolle i mine samtaler med Mette, der flere gange forsøger at få mig til at positionere mig i forhold til disse modsætninger.

Dyremishandling og mord på dyr udgør to væsentlige temaer hos Mette, og ved at opstille disse i kontinua, opstår der et interessant paradoks. Mette selv afviser, at der findes gråzoner inden for disse tematikker og præsenterer en enten/eller-tilgang, hvor én ubevidst provokerende udtalelse er nok til at fremkalde en reaktion hos Mette - dette ses eksempelvis i Mettes reaktion på min egen udtalelse om kæledyr. Men ved at opstille disse kontinua med afsæt i Mettes begrebsbrug, så er der grundlag for at opnå større forståelse for Mettes sandhedssyn og dermed det verdensbillede, som man skal indgå og navigere i, i en kommunikationssituation med Mette. Ligeledes kan man gennem disse opstillede modsætningsforhold finde årsager til Mettes reaktionsmønster og opnå en bedre forståelse af, hvordan man som kommunikationspartner potentielt kan opfattes, hvis man bevæger sig ud i udtalelser om disse tematikker.

VINDER VERSUS TABER

Hannahs narrativ udspiller sig i en arena, hvor konkurrence er et naturligt grundvilkår, og hvor sejr altid indgår som et element, der påvirker gruppedynamikker og interaktionen. Hvorvidt sejr er ensbetydende med førstepladsen, og om ikke-sejr gør dig til *taber*, kan variere fra det ene miljø til det andet, afhængigt af niveau, sportsgren og mange andre faktorer. Hannah manifesterer gennem sit ordvalg en stærk vindermentalitet, og ved at benytte sig af *tæve* frem for *vinde*, indikeres et mere hårdt syn på forholdet mellem at vinde og ikke at vinde, hvorfor jeg har valgt at præsentere dette kontinua som *vinder versus taber*. Dette kontinuum bliver for alvor interessant, når det sammenholdes med en anden social praksis i Hannahs narrativ: *kujon versus fighter*.

KUJON VERSUS FIGHTER

Hos Hannah tegnes et verdensbillede i den episode, der udspiller sig, da hendes tidligere partner ikke længere ønsker at være i et forhold. Gennem udtryk som *kujon* og *stak halen mellem benene* konstitueres et adfærdsmønster som Hannah tager afstand fra, og hun etablerer en social praksis, hvor kun kujoner giver op eller stopper, og fightere kæmper videre.

Dette er interessant, da det til en vis grad hænger sammen med *vinder versus taber*-praksissen - giver du op, så vil du unægteligt tabe, og kæmper du videre, så er sejren inden for rækkevidde. Ved at udtale “Jeg vil ikke længere vinde for enhver pris” markerer Hannah en selvudvikling, hvori det samtidig underforstås, at hun tidligere har ville nå sit mål - at vinde - for enhver pris, men der nu er sket en udvikling, hvor hun tager konsekvenser med i ligningen og opvejer disse mod vigtigheden af sejr.

De dynamikker og sociale praksisser som Hannah etablerer i begyndelsen af sin fortælling, er derfor ikke nødvendigvis de samme som efter, at hun har passeret fortællingens klimaks. Dette understreger, at der i krydsfeltet mellem Topos (Bang & Døør 2007) og situationel kontekst kan udvikles nye modsætningsforhold inden for samme fortælling. Dette er en værdifuld indsigt, da det åbner op for, at individer med tilknytning til ekstreme fællesskaber kan have grundlag for at udvikle deres verdens- og sandhedssyn, hvis der appelleres på rigtige tid og sted i forløbet.

DELKONKLUSION: SANDHEDSSYN

At opstille væsentlige praksisser fra Emmas, Hannahs og Mettes narrativer i kontinua, har bidraget med værdifulde indsigter i de potentielle udfordringer såvel som potentielle udviklingsmuligheder, der ligger i disse fortællinger.

Savage (2011) skriver om emnet, “Fundamentalist discourse does not allow people to improvise or to develop their religious thinking, and this lack of development can mean the initial helpfulness turns sour” (Savage 2012: 135) og hun understreger vigtigheden af at skelne mellem de individer, der er tilpasningsparate og tilpasningsdygtige, og dem, der ikke er. I de fortællinger som indeværende artikel behandler, peger Emma og Hannah selv på punkter i deres forløb, hvor de ikke længere betragter deres sandhedssyn som ufejlbarligt, hvorfor der opstår rum for udvikling.

EFTERSPILET: HVAD NU?

- om narrativernes udtoning

Efter at narrativet har passeret klimaks i berettermodellen vil historien lukkes følelses- og stemningsmæssigt ned i modellens sidste fase: udtoningen (Larsen 2012: 121). De tre narrativer, som er omdrejningspunktet for nærværende artikel, rammer nu deres afslutning, og det samme gør den analytiske gennemgang af Emmas, Hannahs og Mettes oplevelser.

I interviewet med Emma fortæller hun, at hun ikke har haft kontakt med andre BZ'ere siden hun trak sig ud, og at hun heller ikke ønsker det. Hun kalder det et overstået kapitel i sit liv, men ser tilbage

på fællesskabet og samhørigheden som noget positivt. Hannah afslutter sit interview med at fortælle, at hun spiller sin sidste sæson i år, hvorefter hun stopper - med sporten, såvel som doping. Hun har i dag fået en anden kæreste, og de er ved at klargøre sig til en adoption af en lille dreng. Mette fortæller i interviewet, hvordan hendes nærmeste familie stiller hende et ultimatum, hvor hun enten skal parkere sin trang til at missionere overfor familien eller blive væk fra familiens arrangementer. Mette fortæller slutteligt, at hun ikke agter at tone ned for sine overbevisninger og aktivisme i hverdagen, men hun fortæller samtidigt, at hun har indgået et kompromis med sin mor, og at de har fundet et format, der fungerer ift. fødselsdage og jul. Hun beretter desuden om en episode, hvor hendes søster får sælskindsluffer i gave, men at hun af respekt for sin mor tager et aktivt valg om ikke at starte en diskussion.

SAMMENFATNING AF IAGTTAGELSER

Inden for det enkelte parameter ligger et kontinuum over de modsætningsforhold, som jeg er stødt på i behandlingen af netop den tematik. Denne udformning er direkte inspireret af den Situationelle Dialektiske skole. Det situationelle bringes i spil, idet ekstremitet behandles som en dynamisk størrelse, og hvad der opfattes som ekstremt skal derfor altid sættes op imod tid og sted, jf. SDV's antagelser, fortid, nutid og fremtid hænger sammen, samt her, nærhed og fjernhed hænger sammen. Det dialektiske kommer i spil, idet alle de karakteriserende træk opstilles over for deres modsætning i dialektiske kontinua. Der er dog én undtagelse: motivations-parameteren. Denne skiller sig ud ved kun at opstille få ud af mange eventuelle motivationsfaktorer. I takt med, at ekstremisme-feltet bredes ud og beskæftiger sig med nye fællesskabstyper, kan flere motivationstyper føjes til. Disse parametre er visualiseret på s. 45.

MOTIVATION

Motivationsfaktorerne bag at opsøge et ekstremt fællesskab kan ikke kun begrænses til ideologi og religion, men kan også være funderet i de basale og fysiske behov, de sociale eller åndelige behov. Motivation er individuelt og situationelt betinget.

GRUPPEDYNAMIK

Umiddelbart findes der to forskellige dynamikker inden for ekstreme fællesskaber: en dynamik, hvor fællesskabets drivkraft er en karismatisk lederskikkelse, og en dynamik, hvor fællesskabets drivkraft er en synergieffekt, hvor samspillet mellem gruppens medlemmer driver fællesskabet i bestemt retning.

OMVERDENSRELATIONER

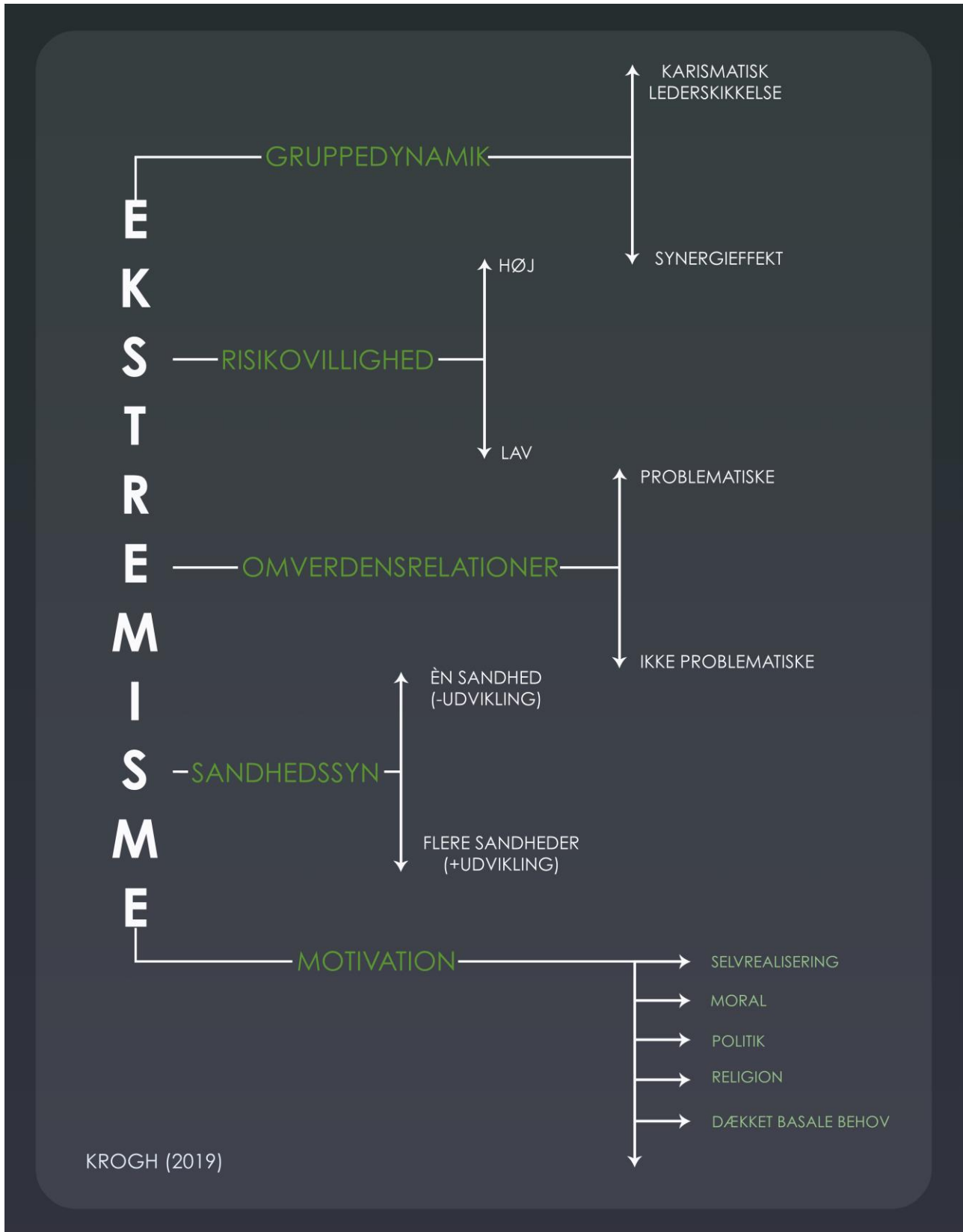
Et ekstremt fællesskab kan positionere sig i fællesskabet på en måde, så der etableres ikke-problematiske relationer til det øvrige og omgivende samfund, eller det kan positionere sig på en måde, så der udvikles problematiske relationer til det øvrige og omgivende samfund.

RISIKOVILLIGHED

Som en del af et ekstremt fællesskab kan der ske en stigning af risikovilligheden hos individer, såvel som gruppen. Jo højere risikovilligheden er, jo større sandsynlighed er der for, at der begås voldshandlinger og ulovligheder. Jo lavere den er, jo mindre er sandsynligheden.

SANDHEDSSYN

I ekstreme fællesskaber er der typisk en bestemt verdensopfattelse, her kaldet sandhedssyn. Dette interne sandhedssyn kan betragtes som en ufejlbarlig størrelse, hvorfor der kun er plads til den ene sandhed, og der er ikke plads til udvikling af grundprincipperne. Det interne sandhedssyn kan også betragtes som en dynamisk størrelse, hvor der er plads til flere sandheder, og der er plads til udvikling af grundprincipperne.



KONKLUSION

Formålet med denne artikel har været at undersøge følgende problemstilling: Hvilke mekanismer ligger bag, når der hos medlemmer i et givent fællesskab opstår et behov for at handle ekstremt og/eller ultimativt for at opnå fællesskabets mål, og de øvrige fællesskabsmedlemmer reagerer ved at trække sig.

Artiklen pegede på fem forskellige mekanismer med tilhørende underkategorier, der gjorde sig gældende for artiklens tre cases. Der er tale om motivation, gruppedynamik, omverdensrelationer, risikovillighed og sandhedssyn. Disse mekanismer kan anvendes som et overblik over ekstreme fællesskabers generelle karakteristika. Mekanismerne opstilles i kontinua, da det i analysen blev påvist, at der er stor diversitet i dynamikkerne bag ekstreme fællesskaber, hvorfor en statisk kategorisering ville have forsimplet datamaterialet.

Aktantmodellen påviste, at der i de tre cases indgår statiske elementer, som forbliver de samme hele forløbet igennem - subjekt, mål og modtager. Giver, modstander og hjælper er derimod dynamiske størrelser, der på det rigtige tidspunkt og med de rigtige tiltag kan udskiftes. Berettermodellen skitserede de tre interviewpersoners forløb fra anslag til udtoning, og det blev påvist, at der er et Point-of-no-return punkt i alle tre fortællinger, hvor der etableres et selvforstærkende feedbacksystem, der er svært at bryde. Af samme årsag vil en indsats i et ekstremt udviklingsforløb være bedst placeret *før* Point-of-no-return er passeret. Analysen viste, at de selvforstærkende feedbacksystemer havde accelererende karakter, og at konflikten optrappes efter samme mønster som Konfliktrappen. Der er derfor et tydeligt udviklingsmønster, der gør det nemmere at identificere, hvor og hvordan der skal gribes ind. Det kunne også konkluderes, at der med konfliktens optrapning blev anlagt trinvist mere afstand til logos-argumentation og i stedet tiltog i patos-appel. På baggrund af denne konklusion, etableres et grundlag for at gøre sig bevidste valg i sin kommunikation, så denne ikke bliver modtaget uhensigtsmæssigt af modtager. Slutteligt påviste analysen også, at man gennem situationel dialektik, kan opstille nogle modsætningspar og mønstre, som kan hjælpe med at navigere kommunikativt i den ekstreme kultur. Artiklen har hermed opstillet nogle rammer for håndteringen af ekstreme fællesskaber og kommunikationen med ekstreme individer.

BIBLIOGRAFI

- Altemeyer, B. & Hunsberger, B. (2004). *RESEARCH: A Revised Religious Fundamentalism Scale: The Short and Sweet of It*. The International Journal for the Psychology of Religion, 14:1, 47-54.
- Antoun, R.T. (2008). *Understanding fundamentalism: Christian, Islamic and Jewish Movements*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Bang, J.C. & Døør, J. (2007). *Language, Ecology and Society*. Continuum. New York. blob:<https://www.tandfonline.com/cb683f71-1bd5-41cc-8168-b32f9b78b15e>
- Borum, R. (2012) *Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research*. Journal of Strategic Security 4, no. 4 : 37-62.
- Borum, R. (2012). *Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories*. The Journal of Strategi Security 4, no. 4: 7-36.
- Brinkmann, S. & Tangaard, L. (2015). *Kvalitative metoder - en grundbog*. 2.udgave. Hans Reitzels Forlag.
- Dakwar, Julia, Anne-Christine Rosfeldt Lorentzen og Flemming Smedegaard (2015): *En ansats til en teori om Situationel Dialektisk Ledelse*. In: *Det Ny Merino, nr. 1*. Syddansk Universitet: Institut for Sprog og Kommunikation.
- Dakwar, Julia, Anne-Christine Rosfeldt Lorentzen og Flemming Smedegaard (2017): *Ni antagelser om Situationel Dialektisk Videnskabsteori*. In: *Det Ny Merino, nr. 15*. Syddansk Universitet: Institut for Sprog og Kommunikation.
- Dakwar, Julia, Anne-Christine Rosfeldt Lorentzen og Flemming Smedegaard (2018): *Muligheders umuligheder og umuligheders muligheder i Situationel Dialektisk Diskursanalyse*. *Det Ny Merino, nr. 29*. Syddansk Universitet: Institut for Sprog og Kommunikation.
- Hansen, B.B. & Ingemann, J.H (2016) *At se verden i et sandkorn - Om eksemplarisk metode*. Samfunds Litteratur.
- Knudsen, P. Ø (2016).: *BZ - Du har ikke en chance - tag den! Et familiedrama*. Gyldendal.
- Konflikters eskalering. Lokaliseret d. 15. december, 2019, fra <https://konfliktloesning.dk/vi-denscenter/om-konflikter/konflikters-eskalering/>
- Krogh, S. (2015). *Ekstreme fællesskaber og distancen fra det øvrige samfund – om ponyer, pot og pengeproblemer*. Odense: Syddansk Universitet.
- Kvale & Brinkmann (2015). *Interview - det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 3. udgave. Hans Reitzels Forlag.

- Larsen, P.H. (2012) *Levende billeders dramaturgi*. Lindhardt & Ringhof.
- McCaley, C. & Moskalenko, S. (2008). *Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism, Terrorism and Political Violence*. Routledge. 20:3, 415-433,
- Morgan, G. (2006) *Images of Organization*. Sage Publications. California.
- Napoleoni, L. (2015). *Islamisk Stat*. Tiderne Skifter.
- Savage, S. (2012). *Four Lessons from the Study of Fundamentalism and Psychology of Religion*. Journal of Strategic Security 4, no. 4: 131-150.
- Stronzier, C.B., Terman, D.M., Jones, J.W. & Boyd, K.A. (2010). *The Fundamentalist Mindset*. New York: Oxford University Press.
- Sunstein, C.R. (2009). *Going to Extremes - How Like Minds Unite and Divide*. New York: Oxford University Press.
- Sørensen, I. (2010). *Leg med ilden Pentekostale trosfællesskaber og problematiske omverdensrelationer*. Odense: Syddansk Universitet.
- Weber, M. (2003). *Herredømmets sociologi - Det karismatiske herredømme og dets omdannelse*. Hans Reitzels Forlag. København.